

21295

1937-1938

1941-1942

BIBLIOTECA CENTRALA
ASUCIATIUNII
SIBILIANE
R 113

REVISTA
LITERARA
SI
CIBELIANE

DEVA

Anul V. No. 2-3

41006

»Stiu«

Revista Liceului »Decebal«, Deva.

Anul V. No. 2 și 3.

Decembrie 1941

Redactor responsabil: ȘTEFAN LUPU.

Comitetul de direcție:

N. LUPȘOR

E. LASLĂU

Comitetul de redacție al elevilor:

N. LUPU

C. TĂNĂȘESCU

Inreg. la Trib. Hunedoara sub No. 1739 - 1938, pag. 1.

CUPRINSUL:

PAGINA PROFESORILOR:

	Pag.
1. C. Sporea: Colaborarea familiei cu școala pentru educ. tineretului	1
2. Prof. Victor I. Opreșu: Din Cronica Mănăstirii Devene	9
3. Ștefan Lupu: Durerea Ardealului în poezia lui George Coșbuc	11

PAGINA ELEVILOR:

1. Simeon Liviu: Mama cântată de poezii români	33
2. Almășan Bujor: Influența lui Lamartine asupra lui Gârlova	40
3. Vlăsceanu Constantin: Momente vesele din viața lui I. L. Caragiale	45

DĂRI DE SEAMĂ, VERSURI, FOLKLOR:

1. Sângeorzan Traian: În colonia de vară dela Deva	49
2. Duminică Al. Moiescu: Indrumarea tineretului român pe căile
Mântuitorului	51
3. Scorobete Petre: Sportul și tineretul român	52
4. Tănăsescu C.: Activitatea Soc. de lectură „Al. Vlahuță”	53
5. Boengiu Stelian: Pregătire pentru viață	54
6. Mărcuș Nicolae: „Doamna Curie” de Eva Curie	55
7. Grad Ștefan: Durerea unei nopți de toamnă, poezie	56
8. Iscrulescu Nicolae: Strigături din Gorj, folklor	56

TIPARUL TIPOGRAFIEI ROMÂNEȘTI, DEVA. 1941

Colaborarea familiei cu școala pentru educarea tineretului*

de
C. SPOREA

Doamnelor și Domnilor,

De când se ține minte creșterea și educarea tineretului a fost încredințată familiei și școlii. Dela o vreme însă printr'o concepție bizară de viață pe neobservate educarea tineretului a fost sustrasă din mâna adevăraților educatori și încredințată unor instituții adeseori streine de școală care cu sau fără pregătirea necesară încercau să facă din tineret altceva decât ce îi era menirea firească.

Au protestat membrii corpului didactic pentru această încălcare de atribuții, dar protestele lor au fost interpretate greșit fiind considerați niște răsvrățiți sau că sabotează bunele intenții ale conducătorilor.

Și cu toate acestea de câte ori tineretul avea vre-o nereușită fie la examene, fie în viață sau dacă eventual călca alături cu drumul — fapt care în timpul din urmă se întâlnea destul de des — opinia publică era aplicată să arunce toată vina în sarcina școlii acuzând-o că nu ș'a făcut datoria sau că nu-și înțelege menirea.

Și de sigur că această stare anarhică și haotică ar fi durat încă multă vreme spre nenorocirea neamului, dacă precipitarea evenimentelor din ultima jumătate de an și mai ales delă începutul anului curent n'ar fi adus lumea la realitate, dacă tineretul școlar ușor inflamabil — în loc să-și vadă de carte și joacă — într'un moment de tineresc entuziasm, dar de înconșiență cetățenească, n'ar fi fost întâlnit în rândurile insurgenților pătându-și mâinile de sânge omenesc.

Această deviere nenorocită a tineretului a trezit lumea și acum se încearcă cu înfrigurată grabă a se pune capăt anomaliei de până acuma.

Iată Ministerul Instrucției redând familiei și școlii atribuțiile firești de adevărați educatori ai tineretului.

Iată-l deschizând larg porțile școlii îndrumând tineretul să reîntre în cadrele ei interzicându-le a face parte din orice organizație socială sau politică afară de obișnuitele asociații și societăți școlare d. e. Societatea de lectură a tineretului sau societatea științifică, literară etc. Să poarte semn distinctiv și număr de ordine la braț, să nu fie confundat cu orice vagabond sau pierde vară. Iar prin ordinul No. 28773/941 îndeamnă pe părinți și educatori să se întruniască săptămânal în conferințe comune spre a chibzui și găsi împreună cea mai buna cale pentru educarea firească a tineretului. Acesta este rostul întrunirii noastre de astăzi.

*) Conferința a fost ținută la liceul „Decebal” din Deva, în ziua de 23 Februarie 1941 cu ocazia consfătuirii părinților cu profesoarele liceului de fete și cu profesorii liceului de băieți din localitate.

Nu ne indoim că aceste consfătuiri vor da roadele cele mai sănătoase. Căci vom avea ocazia să ne cunoaștem, să ne apreciem și stimăm reciproc. De oarece — s'o mărturisim pe față — necunoscând gândurile și intențiile, adeseori chiar și părinții ademeniți de mirajul unor manifestări pompoase exterioare sau de anumite uniforme străgătoare prin culor vii, își apreciau odraslele numai prin prizma acestor forme exterioare fiind gata în orice moment a se atașa la opinia publică acuzând școala și pe educatori că nu ș'au făcut datoria sau nu-și cunosc menirea decâte ori tineretul școlar nu corespundea așteptărilor.

Cu ocazia acestor consfătuiri, părinții vor putea afla că creșterea, dezvoltarea și educarea tineretului școlar depinde de foarte mulți factori interni și externi — afară de școală — care au o influență hotărâtoare asupra copilului.

În cele ce urmează vom căuta chiar să schițăm câțiva dintre acești factori arătându-le puterea lor de influență.

Amintim deci ca cel dintâi factor atavismul și ereditatea.

Acestea dau copilului încă din primele clipe ale existenței sale, o notă caracteristică, predominantă, care de cele mai multe ori îl călăuzește toată viața. Dacă cineva s'a născut fără auz muzical sau cu un defect fizic sau psihic prea pronunțat, or ce sfortare din partea educatorului, pentru îndreptarea completă a răului, va fi o muncă zadarnică. Apoi să nu uităm că puterea educației nu este fără margini, că are o limită. Căci copilul nu este o ceară moale, pe care frământând-o o vom putea modela în toate chipurile, după gustul și voința noastră. Copilul este ca o smicea tânără, pe care cu mare băgare de seamă o poți încovoia puțin câte puțin. Dacă o forțăm însă, se frânge.

Cât de covârșitoare înrurire are ereditatea asupra individului reiese și din proverbial românesc care ne amintește că „ce naște din pisică șoareci mănâncă”. Dă drumul pe o apă bobocilor de rață abia ești din găoace și vor înota perfect fără nici o învățatură prealabilă, ci numai pe baza eredității.

Un alt factor al dezvoltării copilului este *mediul inconjurator* adică *mediul cosmic* și cel social. La mediul cosmic aparțin clima, configurația terenului adică relieful solului, hrana, temperatura, îmbrăcămintea etc.

Un copil născut și crescut într'o climă aspră siberiană va avea un temperament cu totul diferit de al copilului din țările meridionale sau sudice cu cer senin și soare cald. Copilul țărilor cetoase de pe litoralul mărilor nordice va avea de timpuriu o fire închisă posomorită, serioasă, analoagă cliimei aspre în care trăește. Meridionalul va fi vecinic vesel, mobil, sprinten, săltăreț ca reinlețul care-i întovărășește mișcărilor. Influența cliimei se resimte în toate acțiunile omenești, deci chiar și în produsele literare. Colo departe pe țărmurile mărilor nordice s'a născut balada cu versurile cele lungi și greoaie, cu strofele-i interminabile cu acțiune dramatică și cu desnodământ tragic; iar în sud în scare cald și cer senin s'a născut romanța cu versuri scurte săltărețe acompaniate de melodii acomodată. Ne gândim la romanțele italiene și spaniole în opoziție cu baladele nordice engleze și germane.

Influența cliimei se resimte în mare măsură și la poporul nostru care a locuit de veacuri pe aceleași regiuni ale țării. Locuitorul din Muntenia dogorit de arșița soarelui din timpul verii și biciuit de asprimea crivățului din timpul iernii, este puținel la trup cu ochi ageri jucăuși, iute ca piperul, spirit mobil, ager. Ardeleanul născut într'o climă stâmpărată nici prea caldă nici prea rece este domol și potolit ca și clima. Cu greu îl scoți dintr'ale lui. Când vine pentru întâia oară la oraș, la școală, este ca un ursuleț neșesălat. Copilului ardelean să nu-i ceri sprinteneala de gândire a regățeanului, pe care însă repede îl depășește prin maturitatea gândirii.

Moldoveanul este o fire visătoare înclinat spre reverii datorită configurației terenului cu dealurile-i onduloase ca un lan de grâu care se coboară molatic la vale. Vorba lor e lătăreață, domoală cu consoanele 'ndulcite. Cine știe dacă nu cumva și acestui mediu de visare se datorește apariția marilor noștri poeți, Alexandri, Eminescu, Gane, Sădoveanu acolo pe plaiurile însorite ale Moldovei!

Hrana influențează asupra copilului în dezvoltare ca și asupra altor viețuitoare. Se deosebesc fundamental carnivorele de erbivore. Auzim adeseori spunându-se în ironie, „E șiret ca oaia” sau „ager în mișcări ca bou”. Nu este indiferent pentru un copil, că se hrănește cu lapte, unt, ouă și carne sau consumă numai zarzavaturi și mămăligă cu moare de varză.

Făcând mai cești ani o anchetă și măsurători pedologice printre copiii județului nostru, am găsit pe vatra Mureșului, pe câmpia pâinii, pe la Orăștie și Jibot niște dolofani de copii cu bujori în față excesiv de zburdalnici și guralivi, dar cu un coeficient de dezvoltare fizică ce depășia cu mult media oficială chiar internațională. În nordul județului, pe la Brad, la Moți, n'am nimerit în curtea școlii decât întrebând din om în om atâta liniște era, deși copiii se găseau în recreație. Ne putem ușor imagina ce coeficient de robusticitate aveau, datorită hranei insuficiente și mai ales părinților care-și petrec o viață întreagă în fundul minelor fără soare și fără aer sănătos de câmpie.

O importanță încă și mai mare pe lângă mediul cosmic o are mediul social adecă familia și societatea în mijlocul cărora viețuiește copilul în majoritatea timpului.

Acest mediu și în special familia are și trebui să aibă o înrurire dar în același timp și o răspundere hotărâtoare asupra creșterii. E și natural să fie așa. Căci la normele educative pe care familia le aplică mai mult instinctiv asupra copilului intervine partea afectivă, legăturile de iubire și afinitate fizologică existentă între părinți și copii. De aceea pot influența în mod decisiv asupra educării lui. Apoi dacă în școală copilul petrece 4—5 ore pe zi, în familie și societate își consumă tot restul timpului. Iată pentru ce se accentuează atât de stăruitor asupra „celor șapte ani de acasă”.

Voi spune deaceia câteva cuvinte asupra familiei și rolului pe care îl are în educație. Deci dacă în cele ce urmează vor fi și anume constatări nu tocmai măgulitoare la adresa familiei, să nu mi se ia în nume de rău, nu le amintesc să aduc vre un prejudiciu cuiva. Cu atât mai puțin celor care se găsesc astăzi la această consfătuire, ci spre a evidenția consecințele nefaste ce ar putea urma dintr'o procedare greșită.

În multe familii viața conjugală se lasă influențată de curente nesănătoase care bântue astăzi întreaga omenire. Adese ori soți și soție consideră însăși taina căsătoriei ca o simplă formalitate pe care o încheie și desfac cu prea multă ușurință, după bunul plac, conduși doar de interese meschine, materiale sau situații sociale.

Există astăzi în lume școli de specializare pentru or ce branșe, chiar și pentru dresarea animalelor. Dar încă nu s'au înființat în nici un stat instituții sau cel puțin o disciplină, un studiu care să îndrumeze pe viitorii soți și să le arăte care li sunt îndatoririle conjugale mai ales în ce privește educarea copiilor. Suntem informați că abia acum s'au înființat asemenea școli în Germania. Organizarea și rezultatele lor încă nu le cunoaștem. Nu este mirare deci că idealul tinerilor soți este petrecerea, distracțiile și bunul trai. Pentru familiile cele mai bune, nu există nici localuri nici spectacole destul de picante pe care ei să nu le poată frecventa. Glume nesărate, ziare, romane și alte scrieri și vorbe pornografice sunt spuse și cetite în fața copiilor cu aceeași ușurință cu care le servesc dezertul unei mese copioase. Ce îndrumări educative putem aștepta de la asemenea soți? Aceștia se vor degaja de răspunderea unei rele educații la prima ocazie aruncând vina întreagă asupra școlii. În Rusia sovietică sunt chiar dispensați de asemenea răspundere prin dispoziții speciale, oficiale. Acolo există concepția că copiii nu sunt ai familiei, ci ai societății, deci ai statului. De aceea statul a dat copiilor dreptul de a se elibera de sub tutela părinților, or când vor. Ajunge o simplă declarație în fața autorităților comunale, că renunță la protectoratul familiei, și din momentul acela sunt absolut liberi. Părinții nu mai au nici un drept asupra lor. Ne putem închipui cât de mult este stîrbită autoritatea părinților în asemenea condiții. Tata sau mama nu mai pot să facă vre-o observație, să certe pe copil sau să-i înfrângă voința, căci copilul renunță la protecția tutelară a părinților. Și aceștia o fac, în naivitatea lor, cu multă ușurință, fără să bănuiască, ce soarte vitregă îi așteaptă. Căci deși statul sovietic

ș'a luat angajamentul să înființeze institute de educație pentru toți copiii țării, încă n'a ajuns să-și realizeze nici pe sfert din planurile propuse. Astfel mulți, foarte mulți copii, desfăcându-se de părinți și neputând fi primiți în institutele de stat, au devenit niște copii rătăcitori care umple târgurile și satele dela Moscova până jos în Caucaz.

Iată ce scria în 1927 călătorul francez O. Viollis care a cutreerat Rusia în lung și lat relativ la acești copii rătăcitori : *)

„Copiii abandonați din Rusia sovietică în număr de vre-o 300.000 constituiesc într'adevăr haite de câini infometati sau fiară tinere îmbrăcate 'n zdrențe, amenințatori la privire, mai degrabă jefuind decât cerșind, tăbărăsc prin orașe sau prin gări, cu fețe jechoase și murdare, hoinăresc ziua întreagă, în grupuri mai mari sau mai mici, ținând soviet pe la răspântii. Dar iată că ceata se repede de odată asupra coșului unei negustorese bătrâne, înhață cu mâinile murdare tot ce are bătrâna în coș. Și într'o clipă au dispărut. La un colț de stradă infulecă grăbiți prada cu fălcile pline... Totul se petrece cu iuțeala fulgerului... Trei fetițe străbat piața... Un moment de sfătuire apoi ceata se repede... E la spatele lor... Le apucă cu violență de păr și le trânteste la pământ... Dans războinic de apași, urlete de triumf... Fetițele țipă de spaimă... Dar într'o clipită banda... se agață de ambele părți ale unui tranvai în plină viteză și dispar... ca un roi... nevăzuți, necunoscuți... Incotro?... D-zeu știe!...

Și astfel... țara Sovietelor, despre care se zice că e țara copilăriei fericite și suverane a copilului rege, este țara celei mai mizerabile copilării, a copilăriei abandonate, a copilului paria.

Dar această formidabilă armată, care terorizează cartierele marilor orașe, față de care poliția rămâne neputincioasă, în curând vor fi oameni mari. Și acești copii declasați, deprinși cu foamea și frigul, cu viața de hoinăreală, nedisciplinați și neapți pentru vre un lucru vor forma rezervorul, din care se vor recruta cetele de pungăși, bandele de răufăcători, de criminali fără inimă și fără D-zeu“.

Acești copii bătuti de soarte nu vor ști în viață ce-i mila, căci n'au practicat-o, nici nu li s'a aplicat. Sufletul lor nu va fi străbătut de fiorul dragostei de mamă, de frate, de soră pe care poate abia i-a cunoscut în fragedă copilărie. Iată călăii de mâine ai omenirii care nu vor ezita să verse sânge nevinovat. Iată unde duce destrămarea familiei incurajată de autoritățile superioare de stat. Ce va eși din acest conglomerat declasat nedisciplinat, needucat se va vedea când va fi pus în fața realității.

Așa dar nu hoinărind prin cele târguri îndepărtate, nici internați între zidurile reci ale unor institute de educație, ci numai în sânul cald al familiei își vor putea copiii împodobi sufletul cu atâtea virtuți creștinești. Acolo în familie va incolți și se va desvolta germenul iubirei altruiste, alimentat de dragostea neșarmurită pe care o mamă duioasă o poartă copilului ei. În sânul și la indemnul familiei vor răsări și se vor desvolta sentimentele ierarhiei și răspunerii sociale absolut indispensabile or căruia bun cetățean.

În familie va fi străbătută pentru prima dată inima copilului de fiorul sentimentului de adâncă religiozitate. La indemnul mamei își împreună el mânuțele îngenuchiat în pătucul lui îndreptându-și gândul într'o rugăciune pioasă către Atotputernicul. Accentuez în mod special cultivarea sentimentului religios, căci poporul căruia îi lipsește credința și n'are familia consolidată este merit peirii. Viitorul vei confirma aserțiunile noastre.

Iată de ce accentuăm atât de categoric, asupra importanței pe care o are familia în educarea tineretului. Deci pe drept, pentru judecarea progeneriturii ne întrebăm în totdeauna „cine i sunt părinții“.

Dar să ne oprim aici cu constatările relative la familie.

Alt factor cu mare influință este mediul social. Copilul dotat cu o mare putere de imitare, va imita fără discernământ actele pe care le săvârșesc oamenii maturi. Dacă acestea vor fi acte morale la fel vor fi și ale copiilor. Dacă ele vor fi dăunătoare ordinii publice, nu li se poate lua copiilor în nume de rău că și ei fac la fel. Și-apoi din păcate

*) NOTĂ: Citatul este luat din scrierea D-lui Dr. I. Gabrea: Educația și Invățământul în Rusia sovietică, pag. 73 și urm. Ed. Alcaley 1929.

în zilele noastre se abat asupra societății omenesci atâtea curente nesănătoase în cât ululesc chiar mintea oamenilor maturi ne cum pe a copiilor.

De aceea nu putem accentua în deajuns categoric și hotărît să nu amestecați pe copii în treburile oamenilor mari. Ține-ți-i departe de frământările politice. Ei să-și vadă de școală, de joacă și de carte. Le va veni lor rândul, când or fi cu mintea coaptă și vor fi terminat cu învățătura.

Dar în jocurile lor, ba chiar și în școală ei vin în contact cu alți copii, care eventual n'au cunoscut alt mediu de cât ulița și medianul.

Ei aici este pericolul. Căci copilul ajunge în acest mediu în orele lui libere, ore de joacă, atunci când trăește viața cea mai intensivă, când impresiunile sunt mai puternice, lasă urme mai adânci în sufletul lor. Deaceea copilul devine adeseori aceea ce l'a influențat tovarășii lui de joacă. Doar nu din vânt a luat poporul zicala: „Spune-mi cu cine te'nsoțești, ca să-ți spun eu cine ești”. Cred că ne dăm sama ce însemnează dacă un copil bun a avut nenorocul să întâlnească tovarăși de joacă cu apucători rele.

În fine ultimii factori pe scara de influință sunt școala și educatorul. Cu vădită intenție i am lăsat pe aceștia la urmă. Căci într'adevăr aceștia sunt cei din urmă care mai pot avea vre-o influință asupra tineretului, Dacă toți ceilalți amintiți anterior li sunt protivnici și acționează diametral opus cu activitatea pe care o vrea școala și educatorul. Exemplele le-am trăit mai zilele trecute.

Acum după ce am enumerat factorii care contribuiesc la dezvoltarea și educarea copilului, să arătăm ce calități să întruniască acești factori și cum să acționeze spre a fi de folos tineretului deci omenirii în genere.

Însă nu vom insista prea mult asupra factorilor amintiți la început cum este clima, configurația terenului, ereditate și atavism, căci pe acestea nu le putem modifica așa ușor, ci trebui să le acceptăm cum sunt.

Vom stărui în schimb mai mult asupra educatorului (învățător, profesor), asupra familiei și asupra mediului social.

Dela un bun educator se cer atâtea calități și pentru munca lui neobosită este atât de înegal renumerat față de alți slujbași ai statului și atât de puțin apreciat în viața socială încât e de mirare că totuși se mai găsesc oameni care să-i învidiere situația „Quem dii odere paedagogum fecere”.

În prima linie educatorul trebui să fie dotat cu o doză atât de mare de iubire de a deaproapelui, deci a elevului, încât aceasta să rivalizeze cu dragostea nețărmurită, pe care o are o mama față de copilul său.

Cine nu iubește copiii, așa cum se găsesc ei, cu calități și defecte, acela să nu se facă educator. Prototipul educatorului ideal va rămânea pentru toate veacurile nemuritorul Pestalozzi, care pătruns de o dragoste încă inegalată, cu toate mizeriile și neplăcerile pe care le îndura chiar dela elevii săi a știut să și-i apropie și să-i influențeze așa de mult încât a redat societății ființe umane deja condamnate pieirei.

Copiii au dela natură înclinarea de a se atașa de persoanele care îi iubesc, îi apreciază și se interesează de ei.

Numai pe baza unor astfel de legături sufletești se pot comunica și transplanta cunoștințe durabile. Cere dela copil or ce efort, il va executa fără săvârșire, dacă te simpatizează. Să promovăm deci o asemenea afectivitate și să evităm or ce ar contribui la diminuarea ei.

Educatorul va fi un psiholog, un adevărat cunoscător de suflete, care cu tactul pedagogic special, va ști să aplice pentru fiecare elev în parte, rețeta cea mai potrivită, pentru o bună reușită în educație.

Dacă pentru or ce ramură de activitate se cere o pregătire tehnică specială, educatorului pe lângă această specializare i se mai cere și o cultură vastă care să-l situeze la înălțimea cerințelor vremii; dar în acelaș timp să se știe cobori la nivelul de percepere a elevilor săi. Cunoștințe comunicate dela înălțimea catedrei vor fi vorbe aruncate în vânt, dacă din cauză abstracțiunilor nu vor putea fi înțelese de elevi.

Educatorul să-și iubească cariera cu aceeași căldură cum ș'a iubit-o Gh. Lazar.

În momentul când ai trecut pragul școlii, desbracă-te de toate gândurile vieții zilnice. În timpul predării să fi cuprins de acea căldură pe care o simte artistul în timpul creării operei de artă. De aceea este enumerată și pedagogia printre arte.

Cel care va mișca sufletul copilului, încât să verse lacrimi de compătimire la marile dureri ale omenirii, cel care va ști să le înțeleasă pumnii de indignare la comunicarea marilor nedreptăți sociale, acela face adevărată educație.

Nu discursurie ditirambice de drepturi milenare, dar un cuvânt de revoltă sufletească bine plasat, prezentarea câtorva cazuri concrete de atrocități săvârșite față de frații noștri, încălcarea pământului străbun, va face să clocote de indignare sângele tinerețului. Astfel se cultivă în sufletul lor adevăratul sentiment patriotic.

Acestea vor fi calitățile și căile pe care urmându-le educatorul și școala vor obține rezultatele cele mai bune.

Dar dacă noi ne-am mărgini numai la cele spuse până aici s'ar putea socoti întrunirea noastră de astăzi lipsită de utilitatea practică. Căci ce importă pe părinții adunați astăzi, că anumite familii au defectele enumerate mai sus. Sau cum pot părinții influența pe educatori, dacă ei nu posedă calitățile amintite?

Vom trece deci în partea aceasta a ședinței de astăzi la câteva sfaturi și îndemnuri practice care ar fi de dorit să le urmeze părinții spre binele și fericirea copiilor.

Între familie și școală adevărată între părinți și educatori e necesar să existe cele mai bune raporturi. De aceea educatorii vor evita să pronunțe vorbe de ocară la adresa părinților. Și invers părinții nici când să nu arunce vorbe ofensatoare sau de bârfeală la adresa școlii sau educatorilor în prezența copiilor. Căci bârfeala naște neîncrederea, iar aceasta aduce cu sine aversiune față de studiul și educatorul respectiv. Când copilul a căpătat aversiune față de un obiect cu greu îl va putea învăța. Are neîncetat impresia, că îi este prea greu nu-l poate învăța. Însă față de obiectul iubit cu minimum de efort poate obține rezultate neașteptate. Noi profesorii, cu esperență, avem în atitudinea elevului busola sigură de ce se crede și ce se vorbește despre noi în familie. După felul cum mă salută astăzi elevul știu sigur, dacă eri seară am fost laudat sau criticat în familie.

Dar există cazuri când izbucnirea părintelui este justificată sau cel puțin așa îi se pare.

Ce-i de făcut în asemenea cazuri? Îi stau la îndemână mai multe căi. Călea cea mai rea este să-și verse tot focul acolo în familie aruncând injurii — poate nemeritate — în prezența copiilor la adresa școlii și educatorului. Rezultatul e lesne de bănuț.

O altă cale cu mult mai rezonabilă este să ia contact cu școala adresându-se profesorului respectiv sau, dacă față de acesta n'ar îndrăzni, să stea de vorbă cu directorul sau cu dirigintele clasei. Corpul profesoral nici când nu se simte obosit sau plictisit de asemenea intervenții. Bine înțeles să nu se trăgăneze depe o zi pe alta până la finele anului, când nu mai e nimic de îndreptat.

Părintele să-și urmărească copilul pas cu pas cum învață, cum mănâncă, cum doarme, cum și cu cine se joacă, ce societăți frecventează și cum își întrebuințează orele libere după terminarea lecțiilor.

Dacă copilul nu-și termină lecțiile chiar când învață până noaptea târziu, să se cerceteze motivul. Nu este exclus ca profesorii neștiind unii de alții să fi dat prea multe teme de casă, cu toate că darea temelor se armonizează săptămânal în conferință profesorală. În cazul acesta contactul cu școala se împune.

Dar se întâmplă și cazuri, când temele nu sunt mari, nici multe și elevul totuși nu le termină.

Căutați motivul! Căci trebuie să existe unul. Nu cumva este prea cald sau prea frig în odaia de studiu a copilului? Nici frigul prea mare, nici căldura excesivă nu sunt prielnice pentru încordări intelectuale prea mari. Doar acesta este unul dintre motivele care au făcut să ajungă cultura la progrese atât de înfloritoare aici în Europa centrală cu

clima stâmpărată. Pe când la equator și poli popoarele au rămas în starea primitivă de sălbătică. Nu fără motiv vacanța mare școlară cade tocmai în luna lui cuptor, sau vacanța Crăciunului la Gerul Bobotezii. Temperatura cea mai potrivită pentru învățatură este toamna și primăvara.

Nu cumva copilul este deranjat la învățatură de frățiorii mai mici care se joacă zgomotos în jurul lui?

Masa lui de lucru nu este situată lângă fereastra dela stradă fiind distrat de trecători?

Nu sunt de vină multele vizite pe care familia le-a primit în ziua aceea?

De multe ori copilul D-voastră nu termină cu lecțiile, fiindcă nu știe învăța. Urmăriți-l la învățatură. Căci nu e de ajuns să-l vezi stând cu nasul în carte. Mulți dintre copii nedepriși cu învățatura țin privirea pe literile din carte, iar gândurile le zboară pe cele dealuri și coclauri. Spre a-i putea controla, puneți pe copii să învețe cât mai des cu voce tare. Din felul cum cetește dar mai ales de cum accentuează cuvintele și frazele vă veți da sama dacă el înțelege ce cetește sau citește numai ca să-l auziți torăind. Am avut ocazia anul trecut să ascult cum învăța un elev de clasa III-a. De pildă la Geografie cetea aievea Munții *Manciucului* în loc de Măcinului, riul *Tolojani* în loc de Teleajen. Pus să repeie cetitul făcea de câte 3—4 ori aceeași greșală. Mi-a trebuit multă bătae de cap, mult timp pierdut și multă răbdare să-l fac să citească corect și mai ales să înțeleagă cele citite. Incercați și veți avea multe de corectat și la copiii D-voastră.

Nu mai departe, chiar zilele trecute, un elev dintre cei bunșori mi-a trădus cuvântul Tapferkeit cu vijelie în loc de vitejie susținând că așa l'a găsit în dicționar. I-am cerut să consulte dicționarul și citea tot vijelie. Chemat la catedră cu dicționarul după repetate exerciții de citire, în fine s'a convins că era scris vitejie nu vijelie. Un coleg tot dintre elevii bunșori îi ia apărarea și susține că în dicționarul pe care l'au consultat ei scria vijelie. — „Unde-i dicționarul acela?” „La internat”. — „Du-te și-l adă”. Abia pe drum spre clasă se convinsese că și acolo stetea scris vitejie nu vijelie. Vedeți dar cât de adânc se imprimă cuvinte și expresii preșit citite.

Mulți părinți făcându-li-se milă de strădania copilului, se apucă să le facă singuri temele sau pun pe frații lor mai mari să li le facă. Procedeu greșit. O asemenea temă nu poate fi de vre-un folos copilului. Să fie ajutat da, dar să nu i-se dea de-a-gata. Numai acele cunoștințe sunt durabile, pe care copilul și le-a însușit prin elaborat propriu. Creerul omului este pentru idei aparatul digestiv așa cum este stomahul și intestinele pentru alimente. Cele care nu se pot digera se elimină întregi din organism, Tot asemenea și ideile nedigerate. Puneți pe copii să frământă și să digereze ideile ca să le poată asimila, altfel vor produce indigestie cu dureri de cap, sau le vor elimina nedigerate. Le uită ca și când n'ar fi fost nici odată trecute prin creier. Alimentele mestecate gata îmbolnăvesc stomahul.

Dacă temele și lecțiile n'au putut fi terminate din cauza vre unei indispoziții, nu pregetați a scrie câteva rânduri sau a lua contact cu școala dând explicațiile necesare.

Dacă copilul n'a înțeles lecția din explicațiile profesorului, nici din carte, nici D-voastră nu-i puteți da explicațiile necesare, nu întârziați a ruga pe un coleg mai bun să vină să învețe împreună. Prea multe lecții neglijate pot fi desastroase pentru copil.

Există copii care de dragul jocului sau fiindcă nu ș'au făcut temele pleacă de acasă, dar în loc de școală să duc la joacă pe cele medianuri, La ora mesii se întorc acasă ca dela școală. Controlul sever suprimă posibilitatea unor asemenea transgresiuni.

Mai deunăzi eșind din clasa VIII întâlnesc pe un elev de a VI cu cartea subsioară. Intrând dela 9—10 în clasa lor, elevul lipsia, colegul lui de gazdă îl scuză că e bolnav și nu vine decât la teze. Eu nu mă mulțămesc cu atâta. Întreb pe gazdă care era profesor. Aduc cazul la cunoștința dirigintelui. În cele din urmă se constată că elevul a tras la fit. A fost pedepsit. Bănuesc că nu va mai încerca asemenea transgresiuni. Iată avantajul colaborării corespondenților cu școala.

De obicei copilul, în vârsta școlarității, mănâncă cu pofta or ce, fără prea multă alegere. Când copilul D-voastră este mofturos la mâncare, lasă mâncarea pe farfurie sau

se imbală mâncând, este sau ghiftuit din cauza consumării alimentelor dintre mese, sau este bolnav. Căutați pricina și o înlăturați.

Somnul la copii este necesar pentru reconfortarea organismului ca și hrana. Dacă copilul are somn agitat doarme cu gura deschisă, respiră pe gură și vorbește fonfăit, arătați-l la doctor. Ar putea să aibă vegetații în nas care îi împiedecă respirația, dar mai ales apasă asupra arterelor care hrănesc creierul, încât nu se poate concentra la învățatură.

La copii jocul este o necesitate fiziologică ca și mâncarea, beutura și somnul. Părinții trebuie să fie tot așa de atenți la jocul lor ca și la facerea temelor. Să observe ce joc preferă. Este un solitar?

Preferă singurătatea și jocurile individuale? Cazuri de acestea se întâlnesc la copiii fără frați. Acest fel de jocuri au marele dezavantaj de a face pe copii nesociali, iritabili și posaci, deși ei trebuiesc pregătiți pentru viața socială pe care o trăim cu toții apoi mai predispuși pe copii la exercitarea unor indeletniciri dăunătoare sănătății. Recomandăm deci cu toată căldura jocurile sociale. Copilul să sară să alerge, să zburde, căci are nevoie să-și descaree surplusul de energie. Au însă și ele dezavantajul deprinderii apucăturilor rele dela tovarășii de joc. Aici se cere o specială atenție din partea părinților la alegerea tovarășilor. Căci proverbul românesc „Spune-mi cu cine te însoțești ca să-ți spun eu cine ești” conține mult adevăr, extras din îndelungata esperență a vieții. Greutatea constă în faptul că copilul nu-și alege tovarășii după gustul părinților, ci după afinitatea sufletească. Totuși, cu multă paciență din partea părinților, se pot influența în bine chiar și tovarășii cu apucături rele.

Jocul copiilor să alterneze cu munca serioasă nefăcându-se abuz de nici una din ele. Cu cât copilul va găsi în joc o mai completă descărcare a plusului de energie, cu atât mai atent va fi la lecții, cu atât mai puternic își va încorda forțele pentru rezolvarea problemelor grele.

Când copilul D-voastră, după câteva ore de încordare intelectuală, începe să caște, nu mai este atent sau nu mai înțelege ce învață, întrerupeți-l. Copilul este obosit. Are nevoie de recreație sau de reconfortare. Părinții să aibă grije să-i ofere un plus de alimentare: o cafea cu lapte, un șodo, o prăjitură, un fruct răcoritor, un decoc de cereale, pâine cu unt etc. și puțină mișcare domoală în aer liber.

Deprindeți din bună vreme pe copiii D-Voastră cu mărturisirea adevărului or cât de neplăcut ar fi pentru D-V. părinții.

Nu vă supărați pe ei și nu le luați în nume de rău, dacă în naivitatea lor spun lucruri, întâmplări și fapte, care D-Voastră ați dori să fie tănuite.

Această manifestare liberă deșteaptă încrederea de care ei au nevoie. Căci cu cât înaintează în vârstă cu atât simt mai mult necesitatea unor confidenți cărora să le poată comunica fără sfială, nici reticență taina gândurilor ce le frământă muntea și inima.

Idealul ar fi ca acești confidenți să fie chiar părinții sau educatorii dar în special mamele copiilor. Fără confidenți ei n'ar rămânea. Dacă n'or fi părinții, își găsesc ei alții printre camarazii de joacă sau de median.

Cu aceste puține sfaturi ne găsim deja la sfârșitul comunicărilor de astăzi.

Toate câte le-am comunicat mai sus n'au fost spuse spre a ne etala știința, nici ca să dăm lecții părinților, ci doar să împrosptăm în mîntea fie căruia cunoștințe cunoscute de toți.

Dacă părinții ne vor da ajutorul cerut în sensul celor comunicate, dacă vor încerca să țină strânsă și apropiată legătură între școală și familie, nouă ne vor ușura foarte mult munca adeseori îngrată de educatori; iar copiii D-Voastră vor avea numai de profitat de pe urma acestei colaborări.

Din Cronica Mănăstirii Devene

**Instalarea primului mitropolit român unit Alexandru Șterca Șuluțiu
de Cărpiniș și călătoria cardinalului Viale — Prelă, din Octomvrie
1855, amintite în cronica mănăstirii franciscane din Deva.**

In cronica mănăstirii franciscane din Deva: „Archivium Conventus Devensis ad Beatam Virginem Glorioso in Coelos Assumptam Anno Millesimo Septingentesimo Sexagesimo Quarto Inchoatum Anno primo Provincialatus Admodum Reverendi Patris Ministri Provincialis Blasij Kleiner. Guardianatu vero P. F. Floriani Feja”, la pagina 99 citim următoarele rânduri:

OCTOBER 1855.

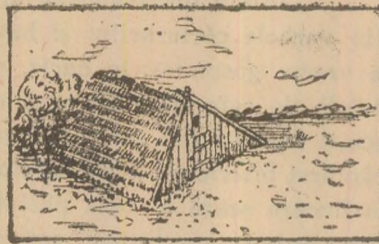
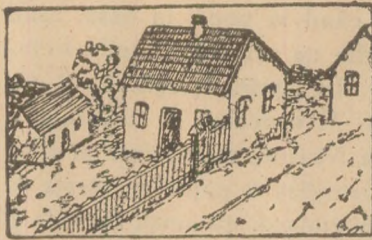
Ejusdem mensis 26-a Exellentissimus D. Ludovicus Hajnald Eppus Transilvaniensis, in Comitiva Reverendissimi ac admodum Reverendi Dominorum Moysis Keserü cathed. Ecclesiae Albensis actualis canonici et Francisci Lönhardt Secretarii Ecclesiastici, transactaque nocturna quiete, sequenti die 8-a hora terminato sacro, ac sumpto jentaculo, sua Excellentia cum viae sociis, Dobram petiit pro honorifice excipiendo altissimo hospite, Eminen-tissimo Domino S. (anctae) R. (omanae) E. (cclesiae) Ca-dinali, et ad Aulam C. R. Austriacum nuntio Apostolico Viala de Prela. Interim Temesvarini plano itinerario per Exellentissimum Dominum Basilium Erdélij Eppum G. R. U. Magno Varadiensem aliter immutato, Sua Eminentia non per Dobram et Devam, sed Lugosino per Karansebes, Hatszeg Albo Carolinam iter est agressus. Quo intellecto Sua Excellentia Eppus Albensis Dobra Devam rediens, eadem die circa horam vespertinam septimam in Comitiva Illustrissimi Domini Ladislai Noptsá, et viae sociorum Farkadinum, inde vero sequenti die summo mane Hatszezinum obviam Suae Eminentiae S. R. E. Cardinali Viala de Prela properando, ubi cum expectato desideratissimo hospite feliciter convenientes, iter suum versus Albo-Carolinam proseguendo, circa 10-am horam Vespertinam feliciter appulerunt, ibique a Clero populoque cum maximo aplausu excepti.

Sequenti die terminatis divinis in Cathedrali Ecclesia in Comitiva Episcopi Latini Ritus Excellentissimi domini Ludovici Hajnald ad Balázsfalvam discessit ad locum Residentialem Archi Episcopi G. Uniti Ritus, ibique peracta Neo nominati Archi Episcopi Alexandri Sterka Sultz Ritus introductione ac solempni Instalatione, sequenti die per Magno Varadinum in Comitiva suprafati Episcopi Latini Ritus iter suum Versus Viennam agressus est.

Deci pe scurt: Episcopul latin al Transilvaniei, Ludovic Hajnald în Octomvrie 1855 a venit la Deva și de aci a plecat la Dobra pentru a întâmpina pe cardinalul Viale-Prelà. Fiind înformat că oaspele și-a schimbat itinerariul, deci în loc de Dobra și Deva, a trecut prin Lugoj, Caransebeș și Hațeg, spre Alba Iulia, episcopul latin, însoțit de Ladislau Nopcea și alți însoțitori, s'a dus la Fărcădin (Berthelot) și de aci la Hațeg în calea cardinalului. Din Hațeg, însoțind pe Cardinal, au mers la Alba Iulia, apoi cardinalul în tovărășia episcopului a mers la Blaj, unde a introdus și instalat pe mitropolitul Alexandru Șterca Șuluțiu. Dela Blaj, cardinalul a plecat la Viena, prin Oradea.

Pr. Prof. Victor I. Opreșu.

Durerea Ardealului în poezia lui George Coșbuc

Nimeni n'a spus cuvinte așa de potrivite despre George Coșbuc ca poet, cum a spus el însuși despre sine :

„Sunt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și amarul”.

Intr'adevăr, dacă cercetăm poeziile lui George Coșbuc, vedem că în ele se oglin-
dește sufletul neamului românesc, cu toate bucuriile, dar și cu toate durerile ce le avea
o parte din neamul nostru de îndurat într'o robie cumplită și nesfârșit de lungă.

George Coșbuc a pătruns cu mintea sa isteată, de mic, în tainele sufletului țărani-
nilor noștri, precum și în trecutul sbuciumat al poporului român din Ardeal. A avut de
unde să-și adune din vreme aceste cunoștințe, deoarece poetul s'a născut la sat și din
familie de preot. Pe acele vremi, preoții români din Ardeal nu erau numai slujitori la
sfintele noastre altare, ci și conducători în lupta grea pe care neamul românesc de sub
stăpânirea ungurească o ducea împotriva asupritorilor săi, pentru apărarea credinței și a
graifului strămoșesc și pentru redobândirea bunurilor ce aceștia i le-au fost răpit.

Pe tatăl său, părintele Sebastian, copilul îl va fi auzit, adeseori, povestind, fie din
cele auzite dela înaintașii săi, foști și aceștia preoți în satul Hordou, fie din cele pățite,
despre întemnițările și tragerea pe roată a fruntașilor români din Ardeal, pentru cutezanța,
de a fi cerut, cu vorba ori cu puterea, dreptate pentru prea prigonitorul lor popor. Tot din
gura părintelui său, va fi auzit Georgică povestiri despre bravura, cu care soldații regi-
mentului român grăniceresc dela Năsăud au știut să se bată cu dușmanii împăratului din
Viena, săvârșind astfel de fapte eroice, după cari urmașii lor a fi trebuit să fi fost apă-
rați împotriva prigonitorilor ungurești.

Nu rari vor fi fost clipele în cari preoteasa Maria, tovărășa de viață a preotului
Sebastian și fiică a preotului Luca Avacom din Telciu, sat invecinat cu satul Hordou, fe-
meie „cu inimă bună — după spusele unui văr primar al poetului — iubitoare de Dum-
nezeu și Româncă înflăcărată, care în momente de bucurie ori întristare, era în stare să
improvizeze doine, hore și satire, de o rară frumusețe și adevărată valoare artistică,
deși n'avea ca pregătire școlară, decât școala primară de fete, pe care a urmat-o la Nă-
săud”, ¹⁾ va fi povestit copilașilor ei întâmplări triste ori vesele din viața oamenilor mai
vestiți ai ținutului sau din viața satului. Aceste povestiri, spuse de o mamă, blândă, cu-
cernică și iubitoare, pe Georgică al ei, căruia ea îi transmisese darul poetic, îl vor fi
mișcat puternic și de aceea și le va fi încrestat cu grijă în tainele sufletului său.

¹⁾ Iuliu Bugaariu: „Amintiri”, în Arhiva Someșană, Năsăud, Nr. 6—1626, pag. 78.

Multe din bucuriile și amărăciunile neamului nostru, va desprins copilul Georgică din vorbele cărturarilor și bătrânilor din sat, cari se adunau când la popa, în casă, când la vreun gospodar, în curte, pentru a-și mai împărtăși părerile cu privire la noile orânduiri ale celor mari și a se mai înțelege asupra tocmelilor lor gospodărești. Unul din acești fruntași din sat și anume bătrânul învățator Tănăsuca Mocodeanu și totodată și cântăreț bisericesc, fost caporal în regimentul grăniceresc dela Năsăud, venise într'un timp în fiecare seară în casa părintelui Sebastian, de învăța pe „Georgică a popii” în vârstă de cinci anișori, meșteșugul scrisului și de-i spuse povești cu feți-frumoși, cu smei, cu zine și balauri. Lui Georgică i-au plăcut mult poveștile lui Tănăsucă, dar glasul lui, pe care copilul îl auzea în strana bisericii din sat, l-a înveselit și mai mult. Dovadă sunt aceste versuri făcute de micul poet, pe când n'avea decât nouă ani :

„Când Tănăsucă cântă mai marilor voievozi
Toți câinii încep a bate din cozi”.

Lui „Georgică a popii” i-a fost drag de țărani din satul său. În sărbători se ducea pe la horă, ca să vadă pe flăcăi și fete cum joacă, „pe la Crăciun — ne spune același văr primar, de care am amintit — îi plăcea să umble a colinda, iar la Botezul Domnului, să umble cu steaua dela o casă la alta Pare că și acum îl văd cum se întorcea de prin sat, cu buzunarele pline cu nuci, cu alune și mere căpătate dela baba Nătoaie și dela Ana Ursului. Babele îl aveau drag, căci era băiat isteț, glumeț și drăgălaș”.¹⁾

Cu plecarea lui Georgică la liceu, pe care l-a urmat la Năsăud, nu s'a rupt legătura dintre el și farmecul vieții dela sat. Năsăudul e aproape de Hordou și e locuit în cea mai mare parte de țărani, cu aceeași limbă, cu același port și cu același suflet, ca și cei de pe valea Sălăuței, unde este așezat satul lui Coșbuc, așa că micul școlar de liceu n'a simțit o schimbare deosebită în viața lui de până atunci.

Nu s'a înstrăinat de satul său și nu s'a îndepărtat de sătenii săi dragi, ci, din potrivă, s'a silit să ia parte la petrecerile și indeletnicirile lor și după ce a ajuns școlar mai mare. Ne-a spus-o singur, mai târziu, cu oarecare mândrie în suflet : „Doisprezece dintre patrusprezece, câți urmam clasa a opta a liceului din Năsăud, eram băieți de țărani oieri și purtam căciuli și țăari. Vacanțele ni le petreceam prin păduri și prin munți, căci numai la școală eram „domnișori”, iar acasă eram ciobani”.²⁾

Dragostea de satul său și de cei de-acasă, nu l-a părăsit pe feciorul preotului Sebastian, nici după ce s'a înscris la universitatea din Cluj, cu gândul de a se face profesor. Aici nu mai era însă viața dela Hordou, și nici cea dela Năsăud, ci o viață cu totul străină de sufletul său, în care răsunau glumele și râsetele flăcăilor și fetelor de pe plaiurile Năsăudului, în care stăruiau doinele și cântecele de frunză ori din fluer din munții Rodnei și în care se păstrau cu scumpătate icoane vii din anii frumoși ai copilăriei dela sate. Nu e deci de mirat, că din când în când își uita de carte și apuca drumul spre casă. Profesorul Virgil Șotropa din Năsăud, fost coleg de școală și prieten bun cu poetul, povestește despre Coșbuc, din anii de student la Cluj : „De câte și câte ori cutreieram periferia orașului sau urcam dealul Feleacului, discutând și glumind ; iar dacă-l apuca vreun dor și jale, mă ruga să ne întorcem acasă, să-i cânt vreo doină someșană... Nu odată se întâmpla că dispărea fără nicio vorbă și nu-l vedeai săptămâni întregi în Cluj. Când îl cuprindea nostalgia, nu era în stare nimic să-l rețină ; pleca spre munți, la Hordoul său și la bătrânii săi părinți”.³⁾

Chipurile ființelor sale dragi și ale locurilor în mijlocul cărora a crescut, l-au urmărit, rechemându-l la ele, și în anii ce i-a stat la Sibiu, unde a lucrat la gazeta „Tribuna”. Cu toate că și prin ținutul Sibiului a văzut sate românești, cu țărani, tot așa de buni la suflet și de frumos îmbrăcați, ca și pe valea Someșului, cu toate că și pe aici sunt vederi încântătoare, totuși mai plăcut și mai bine i se părea că e pe la Hordou.

¹⁾ Iuliu Băgnariu : Loc cit.

²⁾ George Coșbuc : Versuri și proză, Caransebeș, 1897, pag 106.

³⁾ Virgil Șotropa : Amintiri, Arhiva Someșană, Năsăud, Nr 5, pag. 48.

Intr'o scrisoare trimisă tatălui său, în Iulie 1888, poetul îi spunea: „Dar cred că prin August tot o să pot pleca la Hordou”, și încheia aproape cu aceleași cuvinte: „Prin August dar o să sosesc acasă, că m'am săturat de oraș și mi-e dor de mama”.¹⁾

Nici după ce s'a așezat la București, unde, căsătorindu-se, și-a întemeiat familie în sânul căreia se simțea fericit, Gorge Coșbuc nu și-a uitat nici de satul său și nici de ființele scumpe din Ardealul său robit. Neffindu-i îngăduit să treacă granița, deoarece era socotit ca dezertor din armata austro-ungară, fiindcă se ferise de serviciul militar, Coșbuc venea în fiecare vară la Predeal și de acolo, de lângă hotarul blestemat, unde sta înfipt ca un cuiu în inima noastră, jandarmul cu pene de cocoș, el își arunca privirile înlăcrimate până departe, peste Ardeal, oprindu-și dorul neastâmpărat la căsuța părintească de lângă țărnuțelul apei Sălăuței. Pe furis s'a strecurat totuși până la Sibiu și alte locuri mai apropiate. După o așteptare dureroasă de douzeci de ani i s'a ridicat această opreliște și Coșbuc s'a repezit acasă la ai săi, de și-a revăzut rudeniile, prietenii din tinerețe și locurile pe unde a copilărit. Părinții nu-i mai trăiau de mult. De acum încolo, venea des pe la Năsăud, unde era așteptat și primit cu drag.

Hordoul nu l-a uitat. Mormintele părinților săi, adică al preotului Sebastian Coșbuc, născut în 5 Mai 1818 și mort în 7 Iunie 1900; și al soției acestuia, Maria Coșbuc, preoteasă, născută la 15 August 1828 și moartă în 8 Septembrie 1903, cum stă scris pe crucile ce le străjuesc la cap, l-au legat pe poet și mai mult de satul, din care și-a luat sborul în lume, ducând cu sine darul ceresc de a proslăvi în cântece intraripate vredniciile și avânturile neamului românesc. Un tânăr gazetar din Bistrița, vizitând Hordoul în primăvara anului 1940, a auzit următoarea amintire despre George Coșbuc dela țărănul Ilie Artemie, în vârstă de 84 ani, care a fost prieten cu poetul: „Târziu, după lungul său refugiu în România, când George Coșbuc s'a întors în satul nașterii și copilăriei sale, a asistat la jocurile tineretului și privind la casa părintească, la moară, la nucul și ulmul din apropiere, la frumusețile neasemuite ale naturii, covârșit de amintiri, s'a pomenit deodată năpădit de lacrimi. Fiind observat, lăutării au încetat să cânte, jocul încetase și el și Coșbuc, stîngerit de această tăcere bruscă, părăsise în grabă satul, inapoiindu-se iarăși la București. Nu uitase însă să le plătească tuturor de băut, pentru a-și aminti, din când în când, de feciorul înstrăinat al popii Sebastian...”).

Izbuclnind marele războiu dînte popoarele lumii, Coșbuc n'a mai putut trece în Ardeal, pentru a-și mai vedea satul și locurile copilăriei sale. Moartea, care i-a tăiat firul vieții prea de timpuriu și pe neașteptate, l-a despărțit pentru totdeauna de pămîntul, ce i-a fost drag, al Ardealului.

Petrecându-și copilăria și o mare parte din tinerețe la sat, laolaltă cu copiii sate- nilor, lucrând vara la muncile câmpului ori păstorînd oile la munte, învățînd pe flăcăi strigături, ca să le chiuie la horă, iar pe fete învățîndu-le doine, ca să le cânte în șeză- toare, fiind de față la multe din veselile și obiceiurile țaranilor, George Coșbuc a cunos- cut bine sufletul acestui popor de plugari și păstori, veseli și duioși, deștepti și blânzi, deprinși să înfrunte toate necazurile și războaiele și mai presus de toate, iubitori de pămînt, de limbă, de libertate, de dreptate și legea strămoșească. Și-a dat seama că acest suflet n'are numai bucurii, ci și dureri. Neamul românesc din Ardeal avea o mare suferință. Nu era liber, ci rob pe propriul său pămînt. Asupritorii și-au fost pus de gînd să-l nîmi- cească. În loc de legi omenești și așezămînte naționale, pentru poporul român de sub stă- pînirea ungurească, nu erau decît muncă și temniță.

Toate aceste nedreptăți, Coșbuc le-a înțeles de timpuriu. Au fost cine să i le spună. Familia, satul și, îndeosebi, liceul din Năsăud, unde profesorii cu multă știință de carte, dar cu și mai multă iubire de neam, desvoltau în sufletul elevilor lor simțămîntul de jertfă pentru desrobirea poporului român din Ardeal, au făcut din copilul Georgică un ostaș al luptei pentru scuturarea jugului de robie ungurească.

¹⁾ Publicată în Arhiva, Someșană, Năsăud, Nr. 5, pag. 39.

²⁾ Ioan Goga: Satul lui Coșbuc, în „Năzuința”, Bistrița, an III, nr. 87.

N'avea decât patrusprezece an', când a scris poezia revoluționară „Românaș” cunoscută și de colegii săi de școală:

Românaș, copil de brad,
Lasă casă, lasă munte,
Vino, luptă, sări în frunte
Și fii liber, nu tot sclav.

Lasă car și lasă plug,
Lasă toate și te bate
Cu hienele spurcate,
Ce te țin în crudul jug.

Prinde'n mână pușca ta
Și-o descarcă în tirănie,
Scapă scumpa ta moșie
De sclăvia neagră, rea!

Așa dar micul școlar simțea în el chemarea luptei pentru dreptatea și libertatea neamului său.

Ajungând în clasa a șaptea de liceu, colegii în semn de iubire și prețuire l-au ales vicepreședinte al societății de lectură a elevilor, numită „Virtus Romana rediviva”. În locul mulțumirii ce trebuia s'o aducă în cea dintâi ședință a societății, din anul acela, colegilor pentru cinstea ce iau făcut-o, școlarul poet le-a citit poezia „Odă”, în care le-a atras luarea aminte asupra stării desnădăjduite în care se sbătea neamul românesc din Ardeal. Le-a arătat în felul acesta datoria de a lupta pentru mântuirea neamului nostru, care :

Rănit până la suflet de „oarba tirănie”
O zi de libertate, sărmanul, n'a avut
Măcar să plângă'n taină trecuta-i vitejie
Amorul țării sale ce'n veci nu l-a pierdut.
Nimic însă în fire de soarte-i nedomnit,
A libertății soare cu zor i-a răsărit.
Românul se ridică, dar slab de grea durere :
El cere mână tare și brațe de eroi,
Dar cine să ne-ajute ? În dar la cer vom ceré.

Multe urgii s'au mai deslănțuit de-a-lungul vremilor asupra poporului român din Ardeal și cu toate acestea, n'a pierit. L-a ținut în viață iubirea de glia strămoșească, dragostea de graiul din bătrâni și credința în Dumnezeu. Această virtute a neamului său i-a umplut tânărului poet sufletul de mândrie.

Fără să se teamă de furia ce și o putea atrage asupra sa din partea stăpânirii streine, școlarul poet au lăudat trăinicia poporului român pe plaiurile ardelenene, într'o poezie, intitulată tot „Odă” și citită într'una din ședințele societății de lectură. Versurile ei au avut, de sigur, un puternic răsunset în sufletul colegilor săi, mai cu seamă când a citit :

Căci n'a putut pe tine
Să te strivească-odată
Nici hanul cal sălbatec
Cu xerxica-i armată,
Nici fiii semilunii
Nepășnici și haini.
Dedați să vadă lumea
Cenușă și ruini.
Nici seclul lui Zăpolia
Nu te-a răpus pe tine,
Nici oarbele partide
Și intrigă fără fine,
Chiar mâna prevedinții
Turbat te-a urmărit,
Dar tu printre blăsteme
Rămas-ai neclătît.

Profesorii cari l-au învățat în liceu, i-au arătat drumul pe care George Coșbuc l-a urmat fără șovăire. Ei nu i-au dat numai cunoștințe de carte, ci i-au dat și îndemnuri de a-și iubi neamul și a se jertfi pentru înălțarea lui. În lecțiile lor, profesorii i-au vorbit uneori de-a-dreptul, alteori pe ocolite, despre desrobirea Ardealului și despre înfăptuirea unei Româniî mari, ca despre cea mai arzătoare și mai sfântă dorință a poporului român de pe meleagurile ardelenene. Feciorul popii din Hordou auzea din vorbele lor chemarea cea mare a neamului nostru și în închipuirea lui vedea aievea întinderea acelei țări libere și frumoase, cu oaste mândră, românească și cu Domn falnic, român.

George Coșbuc a isprăvit liceul, având în suflet icoana patriei noastre celei adevărate. Cu această icoană a plecat mai departe, în lume.

Cu firea sa de poet, nu se potrivea altă carieră, decât cea de profesor.

A plecat astfel la Cluj, pentru a-și continua învățătura la universitate.

Clujul însă nu era locul, în care tânărul poet să se simtă bine. El aducea cu sine iubirea de neam, iar aici întâlnea la fiecare pas oameni, cari urau de moarte poporul român. În gazetele ungurești de aici îi era dat să cetească numai cuvinte de ocară despre neamul românesc. Pe străzile orașului nu de puține ori îi va fi fost dat să vadă cărturari și țărani români, mergând spre tribunale, ori închisori, uneori singuri, alteori însoțiți de jandarmi, fiind acuzați ori condamnați pentru simțemintele lor românești. Nimerise prin urmare într'un oraș, în care stăpânirea țării pune la cale nimicirea populației de limbă și lege românească.

Putea oare să nu i se strângă inima de durere, când vedea cum se urzește de către cei mari pieirea neamului său? Pentru a se mai liniști, urca des dealul Feleacului, cântând atât la urcare, cât și la coborîre — cum ne spune un fost prieten al său — unul din jalnicele cântece ale lui Avram Iancu :

Pe dealul Feleacului,
Iese umbra Iancului
Și jelește și se plânge
Că Ardealu-i plin de sânge ;
Și nu-i sânge păgânesc,
Ci sânge românesc ;
De feciori nevinovați,
Drept în inimă pușcați.')

Aerul acesta protivnic sufletului său, i-a slăbit râvna la învățatură și l-a făcut să se dedice cu totul indeletnicirii de scriitor. A îmbrăcat în versuri frumoase poveștile auzite dela mamă-sa și dela țărani din Hordou și împrejurimi și, semnându-le cu numele G. Boșcu, le-a trimis la „Tribuna” din Sibiu. Poeziile, fiind găsite bune, au fost publicate spre deosebită plăcere a cetitorilor. Directorul ei l-a căutat pe la Cluj și pe acasă și, după ce l-a găsit, l-a dus la Sibiu, dându-i o slujbă la gazetă.

Sibiul se deosebea de Cluj, în toate privințele. Deși era un oraș, cu o numeroasă populație de limbă străină, totuși era un însemnat focar de cultură românească. Erau școli și alte instituții românești, era mitropolie românească, precum și o gazetă de frumoasă ținută românească, pusă sub conducerea scriitorului Ion Slavici, prețuit pentru cunoștințele și scrierile sale.

În redacția „Tribunei”, tânărul Coșbuc a dat peste oameni învățați, cari își iubeau neamul și cari erau dușmani dârji ai politicii pe care guvernele ungurești o duceau față de poporul român din Transilvania.

Scopul gazetei de a contribui la unirea sufletească a întregului neam românesc și în același timp, de a zădărnici planurile criminale ale stăpânirii ungurești în Ardeal, îi plăcea lui George Coșbuc. Avea astfel putința să desvăluie în poeziile ce și le tipărea în „Tribuna”, suferințele neamului său oropsit și neomenia asupritorilor noștri.

1) Dr. Lean Seridon : Omagiul lui George Coșbuc, Bistrița, 1926, pag. 80.

Poate la Cluj, ori poate aici, i-a venit gândul de a înfățișa o icoană din nenorocita vleață a poporului nostru din Ardeal, într'o poezie pe care a publicat-o în „Tribuna” din anul 1887, sub titlul de „Străjerul”. Se vorbește acolo despre o întâmplare dureroasă. O femeie sărmană, al cărei fiu murea de foame și frig, își sfârșește zilele în închisoare, unde a fost aruncată sub învinuirea de hoată.

În casă, la ea, ca în casele tuturor celor asupriți de streini, nu se vedea decât sărăcia cea mai neagră :

Ce trist e prin odae ! Când domniî vîn și ieu
Tot, tot ce ai, sunt dânșii cari pun pe om la greu.
Când dânșii nu-ți dau chinuri, tu sigur doară dai-ți ?
În fundul căsii doarme din vremuri vechi un laiț
Bătrân și rupt, pe vatră dă licur un opaiț
Din ultimul oleu.

Și masă nu-i, căci masă au numai când e soare :
Prânzesc pe cornul vetrii, ci'n zi de sărbătoare
Când au și pot ca alții să ție zile mari,
Atunci iau ușa tinzii și-o pun pe patru pari
De fag, cari stau în fața odăii lor, și cari
Țin masa pe picioare.

Trei scânduri, cari au capăt pe vatră așezat
Și merg până pe laiț, fac slujba unui pat
Mai gol și mai nemernic ca tot ce-i prin odae...

Răsunetul puternic ce l-au avut în sufletul tânărului Coșbuc împilările și batjocurile la cari erau supuși iobagii români din Ardeal din partea domnilor de pământ, se vede și în poezia „Nebuna” pe care a tipărit-o în numărul 14 al gazetei „Tribuna” din 1889.

Groful Árpád și-a bătut joc de o fată sărmană. De durere, aceasta și-a pierdut mințile. Sbuclumul ei e sfâșietor :

Ș'aici i-a izbucnit din ochi
Plânsoarea bob de bob,
Și jos, săcata de simțiri,
Căzu ea toată zdrob.
Domn groful, Domn și Dumnezeu,
Ei ambii rād de rob.

Nelegiuirea grofului e vrednică de răzbunarea cea mai cruntă :

Și noi ? Să rādem injurând
Pe rob ? De ce pe ei ?
De ce nu domni ? Giganți în drept
Și'n suflete pigmei,
Cu crucea'n mâni să palmuești
Pe domni, ca pe mișei.

Poezia a apărut, fără să fie iscălită. Poetul s'a temut, poate, de vreo pedeapsă din partea paznicilor ordinei în statul ungar, fiindcă în poezie cei asupriți erau îndemnați să se răscoale împotriva celor ce le-au luat drepturile, pământul și-i batjocureau.

Asupra nedreptății, ca numai câțiva indivizi, cei mai mulți din ei, de origine străină să aibă pământ, iar țărănimea băștinasă și temelia poporului nostru, să nu aibă, ci să fie silită să lucreze ca robi, moșiile ce altădată erau ale ei și de care a fost despoiată cu puterea, George Coșbuc a revenit, peste câțiva ani, în poezia „Noi vrem pământ”, pe care a publicat-o în „Vatra”, revistă, care a apărut la București, între anii 1894—1896.

Deoarece în poezia „Noi vrem pământ” era vorba de starea țăranilor români din regatul liber, răpitorii pământului românesc nu erau „grofi” și „domni”, ca în poezia „Nebuna”, ci „ciocoi pribegii, aduși de vânt”, de neam străin însă și aceștia, ca și ceilalți.

Gazeta „Tribuna” și-a început apariția în vremuri nespuse de grele pentru poporul român din Ardeal. În urma încheierii așa numitului „dualism” între Austria și Ungaria, în anul 1867, guvernele din Budapesta și-au propus să facă din țara lor, în timpul cel mai scurt, un stat național, în care să nu mai fie, prin urmare, decât un singur popor, cu o singură limbă, adică numai un popor maghiar. Pentru a-și ajunge acest țel, trebuiau să desnaționalizeze pe toate popoarele, peste cari împrejurările îi ridicaseră stăpâni.

Poporul pe care Ungurii îl urau mai mult și a cărui pieire o doreau mai de grabă, era poporul român. Cu el s'a început mai întâi și mai cu tărie înfăptuirea acestui plan criminal. Românii din Ardeal li s'au închis astfel școalele primare, în cari până atunci se învăța în limba română, li s'a închis drumul spre slujbele la stat și județ și li s'a cerut să întrebuițeze în afacerile lor cu slujbașii statului și chiar cu cei comunali, numai limba ungurească. S'a început maghiarizarea poporului nostru cu deschiderea de școli ungurești în toate satele românești. Cui nu-i plăcea să învețe ungurește, i se spunea „să se ducă în Valahia”.¹⁾

Ca maghiarizarea neamului românesc să meargă mai lesne, s'a pus la cale sărăcirea lui și despozierea de toate drepturile ce le-a avut înainte de dualism. Orice împotrivire la această politică a guvernelor din Budapesta, era pedepsită fără întârziere și fără cruțare. Ungurii se sileau din răspuțeri să stingă cu totul conștiința națională din sufletul poporului român din Transilvania.

Ziarul „Tribuna”, care apărea tocmai pentru a întări rezistența poporului român din Ardeal împotriva guvernelor ungurești și pentru a-l alipi, în același timp, cât mai mult de împăratul din Viena, trebuia să se aștepte la multe lovituri din partea asupritorilor noștri.

Ca unul care scria la „Tribuna”, deci o și citea, Coșbuc a putut lua cunoștință, în vremea cât a fost student, de procesul lui Ion Slavici și Cornel Pop-Păcurariu, întâiul, director, al doilea, redactor responsabil al „Tribunei” din Sibiu, avut în 12 Mai 1886, înaintea Curții cu jurați din Cluj, pentru un articol apărut în coloanele acestei gazete, în care se combătea ideea apărută de ziarul unguresc „Kolosvári Közlöny”, că adică „statul maghiar ar fi și poate fi numai maghiar”.

La cele scrise de ziarul unguresc și anume: „Urmează că statul maghiar în toate amănunțele lui, numai maghiar poate să fie și nu poate niciodată să aibă niciun fel de considerație pentru naționalități, pentru că prin aceasta se scade numai pe el însuși”, „Tribuna” răspundea, printre altele, următoarele; „Concluzia, la care ajunge ziarul clujan, Românii nu o vor primi niciodată. Concluzia aceasta nu poate să ne ducă decât la războiu civil. A feri societatea română și țara noastră de sguđuirea spre care ne împinge politica nesocotită a Maghiarilor; iată scopul întregii noastre lucrări... Maghiarii trebuie să-și tragă seama că împrejurările în care trăiesc, să vadă dacă pot realiza ideea prefacerii statului poliglot ungar în unul național maghiar. Și dacă își vor fi tras bine seama, vor înțelege, că mai ales au destule și puternice cuvinte de a nu pune în discuțiune naționalitatea pământului, pe care ne aflăm, nici naționalitatea statului, pe care împreună îl constituim și numai împreună putem să-l susținem. Pământul acesta nu e maghiar. Să nu vină Maghiarii, să ne spună mereu că e maghiar și numai maghiar, căci împing pe Români să facă opintire de a le dovedi că e românesc”.¹⁾

Ion Slavici a scăpat nepedepsit, dar Cornel Pop-Păcurariu, care s'a declarat autor al acestui articol, atât de supărător pentru Unguri, pentru că li se spunea un adevăr, pe care în sufletul lor erau siliți să-l recunoască, a fost osândit la un an închisoare, pe care l-a și făcut în temnița din Năsăud.

George Coșbuc se afla la Sibiu și făcea parte din redacția ziarului „Tribuna”, când Ion Slavici a fost târit în ziua de 25 April 1888, din nou, înaintea Curții cu jurați din Cluj, pentru un articol, în care, după ce reproducea aceste cuvinte spuse alegătorilor săi din Caransebeș, de deputatul și generalul împărătesc, Traian Doda: „Scopul meu a fost să deștept pe Români și totodată ca vaietele noastre să străbată până la locurile cele mai

1) Ion Slavici: Românii din Ardeal, Biblioteca Minerva, Nr. 86, pag. 116.

2) Nicolae I. Maior: Prin temnițele maghiare, articol publicat în România Nouă, Cluj, 1936.

inalte, ca să văză și Majestatea Sa, că nemulțumirea noastră e mare și că suferințele noastre au ajuns de nu le mai putem suporta, pentru că dacă eu, ca general, care am sângerat pentru Tron, sunt silit să fac aceasta, atunci trebuie să fie ceva putred în împărăția noastră și că trebuie luate mijloace pentru curmarea răului"; atrăgea Românilor din Ardeal luarea aminte asupra îndatoririi ce-o aveau în acele vremuri, în cari le era primejduită însăși viața, scriind următoarele „Generalul Doda: Mai presus de toate i-a fost să-i deștepte pe Români. Români s'au deșteptat ei oare? Se deșteaptă? Au auzit ei glasul patriotului adevărat? Din zi în zi, tot mai multe sunt semnele care arată că se deșteaptă Românii, că aud glasul patriotului, că-i înțeleg cuvintele.

Dacă totuși șgomotul făcut de alții ar fi atât de mare, încât glasul generalului Doda să nu fie înțeles, vom striga cu toții, ca să răsune împărăția.

Ne-am pronunțat dintr'un început în cea mai înofensivă formă, pentru ca să se știe cum ne-am pronunțat. Dacă nu e destul nici atâta, atunci când va cere trebuința, va trebui să facem pretutindeni cum au făcut-o grănicerii din Caransebeș.

Numai așa vom fi dovedit, că ne-am deșteptat. Căci nu e vorbă numai de frații noștri din Caransebeș, ci de noi toți, de onoarea noastră națională, de pozițiunea noastră în viața publică a patriei noastre.

Nemulțumirea tuturor e mare, toți nu mai putem suporta suferințele.

Caransebeșenii merg deci înainte cu alesul lor și noi trebuie, dacă nu ne mai rămâne alta, să mergem cu toții după dânșii. Ca să se știe, că alesul grănicerilor dela Caransebeș, nu reprezintă numai cercul său, ci pe toți Românii din țările Coroanei Maghiare. Pentru această manifestație trebuie să fim cu toți pregătiți.¹⁾

De astă dată Ion Slavici a fost găsit vinovat pentru tulburarea liniștii statului ungar, astfel că a fost condamnat la 100 florini amendă și un an închisoare, pe care a făcut-o în temnița din Vaș.

Dacă ne gândim la împrejurarea, că procese de felul celor amintite, nu erau unul sau două la câțiva ani odată, ci ele se țineau lanț și dacă ne mai gândim la mulțimea anilor de închisoare și la mărimea amenzilor în bani, cu cari au fost pedepsiți gazetarii români din cuprinsul regatului ungar, în vremurile ce-au urmat după încheierea dualismului dintre Ungaria și Austria, pentru curajul de a fi supus Ungurilor, așa încât să știe și popoarele cari îi aveau dragi, că *Ardealul nu este al lor, ci al nostru din moși strămoși*; atunci ne putem da seama întru câtva de viața plină de umilințe și dureri, de pe acele timpuri a neamului românesc de sub stăpânirea ungurească, precum și de starea sufletească a bărbaților săi luminați.

Pe George Coșbuc această prigoană deslănțuită asupra poporului român și a gazetelor românești din Ardeal, nu putea decât să-l îndurereze pentru oropsitul său neam și în același timp să-l revolte împotriva tiraniei ungurești.

După o muncă de trei ani la „Tribuna”, pe cari el i-a socotit întotdeauna ca „anii cei mai roditori ai vieții” sale, Coșbuc a părăsit Sibiul și la începutul anului 1890 a plecat la București, unde a fost chemat de Titu Maiorescu. În sufletul său, George Coșbuc ducea în regatul fraților liberi toate frumusețile sufletești, toate dorințele precum și toate durerile neamului românesc de pe frumosul, însă atât de jalnicul pământ al Ardealului.

Pentru poporul român din robia ungurească, inima lui George Coșbuc avea să sângereze din belșug, pentru că prigonirile împotriva acestuia, în deosebi cele împotriva gazetarilor români, deveneau, pe zi ce trecea, tot mai înverșunate. Fiind atât de strâns legat sufletește de pământul strămoșesc, nu putea să-i scape din vedere nicio sălbătăcie de-a asupritorilor unguri, mai cu seamă, nu puteau să-i rămână necunoscute procesele ce le aveau prietenii săi dela „Tribuna” din Sibiu.

Deosebit de tare îl va fi mișcat, de sigur, darea în judecată a gazetei „Tribuna” pentru poezia *Mihai Viteazul*, apărută în numărul din 9 Septemvrie 1893 și al cărei text era următorul:

1) Nicolae I. Maior: Loc citat.

MIHAI VITEAZUL

(† 19 August 1601, Turda)

Muri eroul făr'de răzbunare,
Ucis de mână silnică, hoțească,
Sfârșindu-și viața mândră, vitejească
Cum cade de săcuri stejarul tare.

Și moartea-i crudă să-i indestulească
Pe lașii săi dușmani, nu fuse'n stare,
Asupra mortului fără — apărare
Se răzbună „nobleța” unguerească!...

O voi tirani! O viță îngâmfată!
Vă'ncredeți azi din nou, dar'o să vină
Asupra voastră ziua de răsplată...

În câte-au fost române-ați dat cu tină
Orbiți de ura voastră ne'mpăcată,
Aveți azi grije, că măsura-i plină!

REGULUS

Procesul s'a judecat înaintea Curții cu jurați din Cluj, în ziua de 30 Martie 1894. În urma rechizitorului procurorului ungar, care a susținut că poezia nu este adevărată, pentru că principele român n'a fost un așa de mare viteaz, ca să merite glorificarea ce i se face, așa că ea a fost scrisă numai cu scopul de ațâța ura între naționalități, judecătorii au găsit vinovați pe Andrei Balteș, redactorul responsabil al Tribunei și Ioan Popa Necșa, proprietarul tipografiei, unde se tipărea gazeta și i-au osândit, pe întâiul la patru luni închisoare, pe al doilea la două sute florini, amendă. Strălucita apărare a avocatului român Gh. Ilea, care, înfățișând într'o frumoasă icoană figura marelui erou, nu numai al neamului românesc, ci al creștinătății întregi, a spus că Mihai Viteazul, pizmuit atât de tare de oamenii lui Sigismund Báthori, „n'a fost omorît în luptă deschisă, ci a căzut în propriul său cort sub loviturile mânilor ucigășe, că a fost în mod crâncen măcelărit, că iau pus capul tăiat pe trupul unui cal mort, iar cadavrul său mutilat în modul cel mai barbar, l-au târit afară din cort, l-au despoiat de haine și astfel desbrăcat l-au expus trei zile“¹⁾; s'a dovedit, prin urmare, zadarnică. Minteja judecătorilor unguri era întunecată de ura împotriva Românilor, așa că se grăbeau să-i lovească în modul cel mai necruțător, ori de câte ori li se da prilej.

Sălbătăcia însă, care avea să-i sguđue sufletul, nu numai al lui George Coșbuc, ci al întregului nostru popor, Ungurii și-au arătat-o prin pornirea celui mai scârbos proces împotriva neamului românesc din Ardeal.

Vieța Românilor de aici devenise atât de umilitoare și de nesuferit, încât frutașii lor, după ce au bătut zadarnic la ușile tuturor autorităților și guvernelor ungurești, pentru a le cere o purtare mai omenească față de acest popor, au luat hotărîrea de a înainta împăratului din Viena, un memoriu, sau un „Memorand“, cum avea să-l numească ei, în care să-i înfățișeze în toată cruzimea ei, starea vrednică de plâns, în care a fost aruncată populația românească a Transilvaniei de vitrega stăpânire unguerească.

Cei cari au întocmit memoriul, ce avea să rămână pentru totdeauna o icoană credincioasă a sălbătăciei ungurești față de neamul nostru, au avut curajul să spună împăratului, că toată această stare de o revoltătoare nedreptate și de o cumplită umilire a populației românești din regatul ungar, nu este altceva, decât urmarea unirii Transilvaniei cu Ungaria, proclamată de Unguri în 1848, fără consimțământul Românilor, cel mai vechiu și cel mai numeros popor din această țărișoară și recunoscută apoi și de Curtea împără-

1) „În ajunul procesului Memorandului“, articol publicat în România Nouă, Cluj, din 10 Mai 1934.

tească prin încheierea dualismului din 1867. Rău s'a făcut, declarau ei, că s'a dat Ardealul pe mâna Ungurilor, pentru că aceștia, de îndată ce s'au văzut stăpâni peste această provincie, s'au repezit asupra populației românești de aici, cu neclintita hotărâre de a o distruge în timpul cel mai scurt. De aceea au împiedecat-o de a-și trimite reprezentanți în dieta țării, au sărăcit-o, smulgându-i pământul, i-au luat școalele românești și i-au dat școale ungurești în locul lor, i-au răpit drepturile de a se folosi de limba românească în afacerile ei cu autoritățile statului, și-au dat toate silințele s'o despoaie de averile obștești, câștigate pe câmpurile de luptă cu sângele înaintașilor, s'au străduit s'o lipsească de orice așezământ economic și de cultură națională și i-au pus tot felul de piedeci, pentru a nu-și putea face cunoscute durerile prin gazete, în contra gazetarilor români fiind deslănțuită cea mai înverșunată prigoană de guvernele ungurești.

Alcătuitorii acestui memoriu aveau convingerea că împăratul, îndată ce va lua cunoștința de aceste nedreptăți ale stăpânirii ungurești și de durerile poporului român din Transilvania, care i-a rămas credincios în toate vremurile grele prin cari a trecut împărăția, vărsându-și sângele pentru ea, se va grăbi să-i facă dreptate.

Cu încredințarea aceasta a plecat la Viena, în primăvara anului 1892, o deputație numeroasă de Români ardeleni, pentru a prezenta împăratului memoriul cu doleanțele națiunii române din Transilvania. Li s'a întâmplat însă ceea ce oamenii aceștia, de bună credință, n'ar fi crezut nici în ruptul capului.

Împăratul, sperîndu-se de amenințările Ungurilor, n'a primit deputația, iar memoriul, ce i-a fost lăsat, l-a înapoiat nedesfăcut conducătorului deputației, prin guvernul din Budapesta. Și astfel, în loc de dreptate, poporul român din Ardeal s'a trezit cu un proces desgustător, deslănțuit împotriva fruntașilor săi, sub învinuirea de a fi uneltit în contra unității statului maghiar.

Procesul s'a judecat de Curtea cu jurați din Cluj, din 7 Mai până în 25 Mai 1894. Zilele, cât a durat așa zisul „Proces al Memorandului“, au semănat cu zilele marilor revoluții. Procurorul ungar s'a sbătut din răspuțeri să dovedească lumii că poporul român din Ardeal nu poate vorbi de drepturi politice și istorice, înainte de 1848, fiindcă nu le-a avut ori și dacă le-a avut vreodată, lucru ce nu se poate dovedi, aceste drepturi au fost stinse de „dreptul istoric milenar al națiunii maghiare milenare“.

Din partea acuzaților, bătrânul Dr. Ioan Rațiu a răspuns învinuirilor ce li se aduceau, că ei reprezintă aici poporul român din Ardeal, iar „un popor întreg nu poate fi târit pe banca acuzaților“, și, aducând la cunoștința juraților că renunță la apărători, cari s'au retras în urma terorizărilor de către președinte, a declarat: „Nu ne putem apăra în fața dumniavoastră, nu putem decât să acuzăm în fața lumii civilizate sistemul asupritor, care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: legea și limba. De aceea nu mai suntem aci acuzați, ci acuzatori“¹⁾

În jurul localului de judecată, precum și înlăuntrul lui, se strânsese o mulțime de popor român, ca să încurajeze pe acuzat, în timp ce populația ungurească, asmuțată de gazetele ungurești din Cluj, cerea în gura mare condamnarea acestor revoluționari „valahi“. Studenții din București aduseră cu ei poezia lui George Coșbuc, intitulată „In oppresores“, pe care o răspândiră, tipărită pe foi volante, printre miile de Români, veniți dela mari depărtări, pentru a fi de față la acest proces, care pentru ei era un praznic național.

Revolta ce i-a fost cuprins sufletul, la vederea atâtor nedreptăți și prigoniri din partea cutropitorilor unguri, l-a făcut pe Coșbuc să strige neamului românesc din Ardeal:

Dumnezeu ni-e într'ajutor,

Dacă și el e de-al lor,

Nu-l mai vrem ocrotitor

Ne'nfrățim cu iadul.

Desbaterile procesului s'au terminat, așa cum s'a prevăzut, cu osândirea unui mare număr de fruntași români ardeleni la mulți ani de închisoare și la amenzi mari în bani.

1) „O sută de ani dela nașterea lui I. Rațiu“, articol în „Patria“ Cluj, din 19 August 1928.

În loc însă de-a-l înfrica și strivi, prin atâtea procese și lovituri, judecătorii unguri au îndemnat neamul românesc să-și iechege și mai mult unitatea sufletească și să se pregătească cu toată hotărârea, de lupta cea mare pentru înfăptuirea libertății și unității teritoriale.

Aceste procese n'au trecut, fără a trezi un puternic răsunset în sufletul lui Coșbuc. Având convingerea, că slujește idealul național, care ținea la dărâmarea blestemelor granițe, despărțitoare de frați, și la întinderea stăpânirii noastre peste tot pământul românesc, George Coșbuc a desvăluit în versuri mișcătoare, suferințele neamului nostru din Ardeal, făcând din durerile și dorurile acestuia durerile și dorurile întregului popor român.

Poezia „Dunărea și Oltul”¹⁾ de pildă, cuprinde o mare parte din suferințele neamului românesc din robia ungurească. Poetul își inchipuie că surprinde o convorbire între cele două râuri, în momentul când se întâlnesc. Dunărea întreabă pe Olt de ce vine așa de tulbure și furios. Ploauă oare așa de grozav acolo, la munte, de unde vine el, de în drumul lui înneacă sate și câmpii și-și surpă malurile, ori așa e firea lui. Oltul îi răspunde că într'adevăr, uneori cad ploi la munte și atunci își umflă apele așa de tare, încât, ieșind din albie, sfarmă tot ce întâlnește în cale, dar nu pentru acest motiv este el întotdeauna așa de cumplit și negru la față, ci pentru altceva. E revoltat de durerea ce o vede în Ardeal. Îi spune deci Dunării:

Eu de unde vin mahnitul,
Furios spre șes scobor,
Căci de unde vin, e spaimă,
Groază și fior.

Tot Români sunt și pe-acolo,
Neam din veac pe-aici adus,
Dar pe-gâtul lor și astăzi
Jugul este pus.

De aceea chinurile acestor Români sunt neînch'puit de mari, pentrucă:

El n'au voie să-și vorbească
Gralul strămoșesc ce-l au,
Iar în coasta lor de-apururi
Sulițele stau.
Sfânta libertate este
Nume gol pe-al lor pământ:
Cei nedrepti sunt cei puternici
Singuri au cuvânt!

Ar putea oare să treacă pe lângă atâtea cruzimi și să nu se infurie pe cei cari le fac? Nu. De aceea continuă Oltul astfel:

Ah, de mila lor eu, maică,
Vin așa de tulburat,
Și de ciudă pe dușmanii
Cei ce l-au călcat.
Iar de nec și mal și oameni,
Nu mai știu ce fac nici eu
Că mă simt de-atâta jale
Tulbure mereu!

Durerea asupritului nostru neam din Ardeal și-a găsit ecou și în poezia cu titlul „Doina”. Românul cântă în toate împrejurările vieții. Își cântă bucuriile și-și cântă durerile. Deoarece de-a-lungul vremurilor, neamul românesc a pățimit foarte mult, cântecele lui sunt mai mult de jale, decât de veselie. Cântecele țaranului român, fie că e cân-

1) În „Cântece de vitejie”, București, 1904.

tat din fluier sau din frunză, fie că e cântat din gură, i se spune „doină”, iar în unele părți, cum e pe la Năsăud, „hore”. În doine își spune Românul toată durerea sufletului său. În doină își găsește el mângâiere și tot în doină își află tăria, de-a și patea duce mai departe greul vieții, plină de amar. De aceea cântă el:

Cine m'aude cântând,
Crede că n'am niciun gând,
Dar eu atâtea gânduri am,
Câte zile-s într'un an.
Și nu cânt, că știu cânta,
Ci-mi mai stâmpăr inima.

Lui Coșbuc i-au fost dragi doinele, ca și țăranilor din satul său.

„Când trăiam acasă — spune el — învățam pe fete doine, să le cânte la șezătoare”. Ca să fi simțit plăcerea de a învăța pe fete să cânte doine, trebuia să fi cântat și el cu drag cântecele acestea.

Că lui Coșbuc îi plăceau doinele, ne-o adeverește un fost prieten al său, dl. Virgil Șotropa, distinsul profesor și istoric dela Năsăud. Pe vremea când erau amândoi studenți la Cluj, făceau dese plimbări, împreună, înafară de oraș. Adeseori, în timpul acestor plimbări, Coșbuc era cuprins de „vr'un dor și jale”. Alungă spune fostul prieten al poetului „mă ruga să ne întorcem acasă, să-i cânt vreo doină someșană. În mica mea cameră, se așeza pe dunga patului ori se întindea pe sofaua cam hodorogită și asculta cu deliciu la sunetele vioarei, iar eu îl asiguram că-i cânt foarte bucuros, căci aveam în el pe cel mai credincios și indulgent public asistent.”¹⁾

Din dragostea aceasta și din încredințarea că prin cântecele poporane s'a ajutat mult la păstrarea limbii românești și s'a întărit puterea de rezistență a neamului față de asupritori, a răsărit acea frumoasă poezie, intitulată „Doina”²⁾ în care Coșbuc talmăcește toată durerea sufletului poporului român.

Firește că poetul s'a gândit mai întâi la jalea neamului nostru din Ardeal, unde dăinuia din vremuri vechi o amarnică robie și unde era deci mai multă suferință. În cea mai mare parte, durerea Românilor de aici se exprimă așa dar în versurile:

Copilo, tu ești gata
De-apururea să plângi!
Și când ești tristă, Doino,
Tu inima ni-o frângi.
Dar nu știu cum, e bine
Când plângi, că'n urma ta
Noi plângem toți, și-amarul
Mai dulce ni-e așa.
Și toate plâng cu tine
Și toate te'nțeleg,
Că'n versul tău cel jalnic
Vorbește-un neam întreg.

În poezia „Doina” George Coșbuc ne mai vorbește despre durerea ce-o simt flăcăii la plecarea lor la oaste și pe care ei tot prin doine și-o spun.

Dureroasele despărțiri ale recruților de cei de-acasă, de ogorul și oile lor, de fetele și prietenii din sat, Coșbuc le-a văzut în ținutul Năsăudului.

Tot aici va fi auzit ori va fi cetit cum în vremile vechi, țăranii de prin părțile Năsăudului și Bistriții, treceau munții în Moldova, pentru ca să scape de militarie. Trezerile acestea au luat proporții nebănuite de mari pe la mijlocul veacului al optsprezecelea.

1) Virgil Șotropa: „Amintiri” în Arhiva Someșană, Năsăud, 1926, Nr. 5, pag. 48.

2) În „Fire de tort”. București, 1896.

Firește că pe lângă groaza de cătănie, erau și alte motive cari îi îndemneau să ia drumul spre Moldova, ca sărăcia, scumpetea, foametea, asupririle; birurile și prigonirile religioase.

În ceea ce privește fuga de miliție, documentele din arhiva Bistriței ne-au păstrat multe date din timpul mai sus amintit. Astfel, în 14 Martie 1758 magistratul acestui oraș a autorizat pe senatorul Ioachim Bedeus să roage autoritățile competente din Sibiu să nu impovăreze Bistrița „cu miliție”, pentru că, din cauza „prea marilor și multelor poveri, mai cu seamă districtualii valahi fug și se expatriază în Moldova”. În 28 Iunie 1760 doi țărani sași din Târciu raportară magistratului bistrițan că au fost trimiși de satul lor în pădurea dela Cepan, comuna vecină, ca să vadă de ce s'au adunat acolo atâta mulțime de țărani români. Ajunși acolo, au aflat că erau țărani de prin satele din împrejurime. Erau cam șase sute de toți, cu două sute de cai și multe vite. Își părăsiseră satele, pentru a merge în Moldova, din cauză că proprietarii de pământ „lasă să prindă la miliție numai pe jeleri și nu-și ofer și pe proprii lor iobagi”.

Un Român din comuna Telciu, cu numele Ion Scuturici, a raportat magistratului din Bistrița că în ziua de 14 Iulie 1780, fiind în drum spre oraș, a făcut un scurt popas pe hotarul comunei Dumitrea, unde și-a lăsat calul să pască. S'a apropiat de el un țaran român, de loc dintr-un sat de prin apropiere, lăsându-și calul să pască lângă al lui. Nu peste mult, a mai venit acolo un țaran. Țaranul dintâi a arătat celui de-al doilea „două locuri semănat cu cucuruz și-i zise să le prășească și să adune la timpul său recolta de pe aceste pământuri ale sale aflătoare pe hotarul Dumitrenilor. Atunci eu — adică Ion Scuturici — l-am întrebat pe fugar că din ce motiv vrea el să plece la Moldova. Răspunse că de frica să nu fie prins la miliție”.

În afară de el, se aflau adunați în pădurea Cepanului „trei sute de gospodari și încă mulți feciori necăsătoriți, cari își părăsesc părinții și stăpânii la cari au slujit”.

Auzind de acești fugari sau bejenari, cum li se mai spunea, a venit la el pretorul, de le-a cerut banii pentru bir. Mulți dintre ei i-au plătit. Întrebându-i despre motivele plecării în Moldova, i-au răspuns că „pleacă de frica să nu fie luați la miliție și din cauza slujbelor prea grele ce au de prestat proprietarilor. Atunci pretorul îi dojeni, zicând: „Voi mereți, nealungați și-ți veni, nechemați și nu veți afla mai mult ce lăsați aici”.

Nu i-a putut întoarce din hotărârea lor, pentru că nu de mult mai plecase un grup de țărani și despre aceia auziră că Domnul Moldovei „i-a sălășuit dincolo de Prut”, iar celor „sărmani le-a dat bani și alimente și le-a promis că-i va alimenta gratuit până'n toamnă”. Mai știau că în Moldova „timp de zece ani bejenarii vor fi scutiți de orice contribuții și poveri, iar după trecerea aceluia timp vor avea să plătească bir de cap 14 denari și de fiecare vită câte 14 bani”.¹⁾

Inițiindu-se la 1762 de către împărăteasa Maria Terezia regimentul al doilea de graniță în Năsăud, Românii din ținutul acesta s'au deprins cu viața militară și au îndrăgît-o, pentru că instrucția se făcea în sate, la ei, de oameni cari le știau prețui virtuțile ostășești, așa că trecerile în Moldova din cauza miliției s'au împuținat, iar cu timpul au încetat. Serviciul ostășesc n'a mai fost privit de flăcăii acestui ținut cu groază, ci cu mândrie de viteaz și ca o îndatorire sfântă pentru împărat.

După desființarea regimentului în 1851, milițarii a devenit iarăși o suferință pentru flăcăii români. Instrucția se făcea la orașe, în limbă străină, de ofițeri și subofițeri, în cea mai mare parte, străini nu numai de graiul, ci și de sufletul românesc, cari batjocoreau și loveau pe bieții flăcăi, pentru că nu înțelegeau limba în care erau instruiți. Din cio-bani falnici și plugari chipeși, pe cari satul îi privea cu dragoste și mândrie, flăcăii români ajungeau, astfel, batjocura ofițerilor și gradaților străini, deși după ce începeau a înțelege comenzile străine, erau cei mai bravi ostași ai țării.

Se explică deci durerea de care le era cuprins sufletul, când porneau spre locurile de recrutare. Flăcăii soseau încolonați după sate, unul din coloană cântând din fluer, iar

1) Virgil Șotropa: Bejenii în secolul XVIII, în Arhiva Someșană, Năsăud, 1932, pag. 55 și urm.

ceialalți spunându-și jalea în chiuituri, ce aminteau de trecerile de pe vremuri în Moldova, pentru a scăpa de serviciul militar la străini.

Munte, munte, piatră seacă,
Lasă voinicii să treacă,
Să treacă la ciobănie,
Să scape de cătunie.
Cătunia-i jug de platră,
Trag voinicii pân'odată.
Cătunia-i jug de fier,
Trag voinicii până pier.

Plecarea la oaste era și mai dureroasă, nu numai pentru flăcăi, ci și pentru sat. Flăcăii erau petrecuți până departe de sat, de rudenii și săteni. Despărțindu-se, aceștia din urmă se întorceau acasă, cu ochii înlăcrimați, iar flăcăii își continuau drumul spre noua destinație, cu inima îndurerată după ființele și locurile dragi, pe cari le părăseau pentru o vreme îndelungată, ce lor li se părea o veșnicie.

Această despărțire dureroasă, a prins-o Coșbuc, minunat de bine, în versurile :

Când merg flăcăi la oaste,
Cu lacrimi tu-i petreci
Și stai cu ei, ți-e milă
Să-i lași pustii, să pleci.
Cântând le aduci aminte
De-o fată din vecini,
De mame și de-ogorul
Umplut acum de spini.
Și când i-omoară dorul
Și'n jurul tău se strâng,
Pui fluierul la gură
Și cânti, iar dâșii plâng.

Versurile dela sfârșitul acestei poezii ne amintesc de suferințele poporului român din Ardeal, îndurate de pe urma prigonirilor limbii și cântecelor românești. Cu toate opiniunile dușmanilor săi de-a-l nimici, el și-a păstrat puterea de viață, datorită, în mare parte, tocmai cântecelor sale, în cari își avea ascunsă cea mai scumpă comoară de pe lume, ce-i cuprindea nu numai durerile unui traiu chinuit, ci și nădejtile unui viitor mai frumos.

Coșbuc a văzut foarte bine însemnătatea pe care o avut-o „doina” în păstrarea sufletului neamului nostru, în toată vremea acestei cumplite robii. De aceea „doina” nu putea fi privită de Româniți asupra decât ca o ființă sfântă, fără care viața lor s'ar prăpădi :

Ai tăi sântem ! străinii
Ta-ar pierde, de-ar putea ;
Dar când te-am pierde, Doino,
Ai cui am rămânea ?
Să nu ne lași iubită,
De dragul tău trăim ;
Săraci suntem cu toții
Săraci, dar te iubim !
Rămâi că ne ești Doamnă
Și lege-i al tău glas,
Învăță-ne să plângem
C'atât ne-a mai rămas.

Naționalitatea unui neam, se știe că atârnă, înainte de toate, de limba pe care o

vorbește. Un popor care-și pierde limba, încetează de a mai fi neamul care a fost mai înainte și devine neamul a cărui limbă și-a însușit-o. Pentru a desnaționaliza un popor, nu trebuie făcut altceva cu el, decât să fie oprit de-a-și vorbi limba deprinsă dela înaintași.

Lucrul acesta au voit să-l facă Ungurii cu neamul nostru. Dorința lor, de când au pus mâna pe Ardeal, a fost de a-și înmulți populația maghiară de aici, pentru a nu li se pune vreodată la îndoială dreptul de a stăpâni această provincie. Scopul acesta nepunându-și-l ajunge prin colonizări, stăpânirea ungurească și-a pus în gând să maghiarizeze poporul român din Ardeal, singurul îndreptățit de a fi stăpân peste acest pământ, atât în temeiul vechimii, cât și al numărului lui. De aceea a pornit o prigoană inverșunată împotriva limbii românești, izgonind-o de peste tot locul și în locul ei punând limba ungurească.

Cu toate prigonirile, neamul românesc din Ardeal, nu numai că și-a păstrat limba strămoșească, ci, datorită strădaniilor oamenilor săi învățați, atât de aici, cât și din regatul liber, și-a îmbogățit-o și infrumusețat-o.

Nesfârșitele suferințe ale acestei lupte împotriva prigonitorilor noștri precum și mândria de a ne fi păstrat graiul din bătrâni și prin aceasta de a ne fi păstrat ființa noastră de neam românesc și menținut, astfel, dreptul asupra pământului strămoșesc, ne răscolește în suflet George Coșbuc în poezia „G r a i u l n e a m u l u i”,¹⁾ ca de pildă în versurile :

Astăzi stăm și noi la pândă,
Graiul vechiu să-l apărăm ;
Dar pe ascuns dușmanii cată
Să ni-l fure, să ni-l vândă.
Dacă'n vreme tulburată
Nu ne-am dat noi graiul țării,
Azi, în ziua deșteptării,
Cum să-l dăm ?

— — — — —
Și mai departe... Cu ură mare
Vor căta mereu dușmanii
Graiului român pierzare ;
Dar să piară ei cu toții :
Nu l-am dat, și nici nepoții
Nu-l vor da !

Suferințele poporului român din Transilvania erau cu atât mai grele și strivitoare, cu cât ele durau de mai multă vreme. Robia pentru neamul nostru de aici a început, de când Gelu, voievodul Ardealului, a pierit în luptă, ucis de cetele năvălitoare ale lui Árpád. De atunci, spune George Coșbuc în poezia „Moartea lui Gelu” :²⁾

N'au Domn și n'au țară Români,
Și-adușii de vânturi în țară
Sunt astăzi stăpânii !

Moartea lui Gelu a însemnat astfel pierderea libertății și a gliei strămoșești pentru poporul său. Urmașii lui însă nu și-au pierdut nimicând, cu toate grelele asupriri ce-au venit peste ei, nădejdea în redobândirea acestor drepturi ce nu puteau fi nimicite.

Sfârșitul voievodului Ardealului, George Coșbuc și l-a închipuit ca moartea unui erou, al cărui ultim cuvânt, pe care-l rostește, este acela de patrie. Coșbuc ni l-a înfățișat pe Gelu, în ultimele lui clipe, zăcând pe malul unei ape cu trupul străpuns de sulițe, având lângă sine numai pe calul său iubit. În timp ce, în depărtare se auzeau chiotele de biruință ale năvălitorilor, voievodul român se stingea din viață, nu atât de durerea rănilor,

1), 2) În „Ziarul unui pierde-vară”, București, 1902.

cât de durerea că „pierdut-a și oaste și țară”. Prea mult însă și-a iubit țara, pentru ca să nu dorească alungarea cutropitorilor de pe pământul ei. Pe când vâlul morții i se cobora pe ochi, el spuse, cu o ultimă încordare a puterilor sale, aceste cuvinte profetice, credinciosului său cal :

„Și poate, sosi-va o vreme
Când munții vor fierbe, vor geme
Cu hohote mamele'n praguri,
Vor trece bărbații'n șiraguri
Când bucium suna-va să cheme
Pe tineri sub steaguri.

„Iar tu de-i trăi, frățioare,
Să-mi vezi luptătorii'n picioare,
Atunci când sosit va fi ceasul,
Abate-ți pe-aice tu pasul :
Nechiază-mi, și atunci eu din groapă
Cunoaște-ți-voiu glasul !

„Și-armat voiu ieși eu afară,
Și vesel vom trece noi iară
Prin sulii și foc înainte,
Să ție protivnicii mînte
Că-s vii, când e vorba de țară,
Și morții'n morminte” !

Intr'adevăr, profeția lui George Coșbuc din aceste versuri s'a împlinit. Urmașii ostașilor lui Gelu, într'un iureș de nestăvilită însuflețire au restatornicit stăpânirea românească peste frumosul pământ al Ardealului. Bucuria neamului nostru de pe aceste meleaguri n'a fost însă de lungă durată. Dușmanii noștri de veacuri, coboritori ai năvălitorilor de atunci, ne-au smuls jumătate din Ardeal, de astă dată nu cu puterea, ci cu minciuna, prefăcând libertatea și fericirea de aici în robie și durere. Astfel, profeția lui Coșbuc își așteaptă din nou împlinirea și de astă dată pentru totdeauna.

În această beznă a durerii și desnădejdiei de demult se ivi deodată o rază de nădejde. Ajungând Ardealul sub stăpânirea Curții din Viena, poporul român din această provincie, fu cuprins de credința, că va găsi la noul stăpân mai multă înțelegere, decât la cel vechiu. Părându-i-se că împăratul, într'adevăr, voește să ușureze traiul popoarelor sale, asuprite până atunci de sălbătăcia ungurească, poporul român nu s'a dat în lături dela nicio jertfă pentru scaunul împărătesc. Pe câmpul de luptă flăcăii români s'au bătut cu un eroism ce a pus în uimire și pe dușmanii împăratului.

La rândul ei, Curtea împărătească n'a știut cum să răsplătească poporului nostru, mai bine, pentru aceste fapte de credință și jertfă, decât cu nerecunoștință și dispreț. În locul razei de nădejde, un întunec ec strivitor s'a lăsat peste sufletul desamăgit al neamului românesc din Transilvania, dată de prea înaltul împărat iarăși pe mâna poporului unguresc.

Dela George Coșbuc, pe care mândria de urmaș al grănicerilor dela Năsăud, l-a îmboldit într'un timp, fără însă de-a-și putea duce gândul la îndeplinire, să scrie un mănunchiu de poezii despre vrednicia acestor ostași „purtați și căliți în nenumărate lupte, pe fronturi foarte depărtate, iubitori de învățătură până la renunțarea la mari bunuri materiale de dragul răspândirii acesteia printre fiii lor”,¹⁾ ne-a rămas o povestire intitulată : „Românii ținând drumul lui Napoleon cel Mare”, din care se desprinde nu numai un motiv de glorie pentru neamul românesc, ci și o aspră mustrare pentru fosta Curte împărătească dela Viena.

„Din istoria campaniei lui Napoleon în Italia (1796—1797) — povestește Coșbuc —

1) N. Drăgan : George Coșbuc la liceul din Năsăud și raporturile lui cu Grănicerii, Bistrița, f. a. pag. 20.

e cunoscut faptul, că războinicul împărat — pe atunci numai general, tânăr, de douăzeci și patru de ani — trei zile s'a svârcolit de geaba să respingă un batalion de Austriaci, pe care dacă l-ar fi putut birui, ar fi zdrobit întreaga armată austriacă.

În raportul ce-l face însuși Napoleon către Directoriul republicii, spune limpede că singur acest batalion l-a adus în neputința de a încunjura și de a nimici cu totul armatele imperiale ale Habsburgilor. Admiră statornicia și vitejia acestui batalion „îndrăcit” și n'are destule cuvinte să laude îndărătnicia acestor „Nemți”, a căror rezistență a fost într'adevăr neînchipuit de eroică. Cronicarii pun în gura lui Napoleon cuvintele, că dacă ar avea un asemenea batalion, ar ajunge la Viena în trei zile.

Napoleon însă nu știa pe cine lauda. Acest batalion nu era de Nemți. În întreg batalionul era un singur Neamț, maiorul, și-l chema Voestenradt; toți ofițerii și soldații erau Români.

Ei, Români au apărat podul, peste care n'a putut trece Napoleon trei zile de-a rândul, cu toate că el după însăși spusele sale, s'a opintit în chipul cel mai desperat să forțeze podul și zăgazul de peste Apone și mocirloasele lui maluri. Ere batalionul al II-lea dintr'al doilea regiment de plăeși români din Nordul Ardealului. Celelalte două batalioane ale regimentului se luptau pe vremea aceasta la Rîn cu oștirile republicii”.

„Regimentele aceste românești de graniță erau „oaste de elită”, o dorobănțime despre care un istoric austriac zice că „era singura oaste, pe ale cărei urme puteau Habsburgii s'alerge cu încredere pe câmpul de luptă”. „Pozițiunea cea mai importantă pe care trebuia s'o ia Napoleon — povestește mai departe Coșbuc — era tocmai podul dela Arcole, la Areda Veneției (Areda Venetiarum). Dacă ar fi luat Francezii podul, armata austriacă ar fi fost la rândul ei incunjurată și atacată dela spate și ar fi fost fără îndoială nimicită”.

„Apărarea podului a fost încredințată batalionului românesc. Se înțelege, malul era apărat de altă oaste, dar podul însuși era dat în seama Românilor. Chiar în capul podului stetea căpitanul Rotar, care a și fost ucis în ziua d'întâia. După datele oficiale, cei ce s'au luptat în fruntea frunții au fost stegarul Toader Răul, sergentul Gavrilă și căpitanul Herța cu cetele lor”.

Mai departe ni se spune că „Francezii izbiră pe Români cu adevărată furie. Generalul Augereau cu steagul în mână mergea însuși în fruntea ostașilor; neisprăvind nimic, a luat atunci Napoleon steagul și a comandat atacul în persoană”. A urmat o învălmășeală, din care Napoleon a scăpat numai cu mare greutate. „A doua zi — continuă povestirea — lupta la pod, cu Români, a ținut din zori până seara. Napoleon însă, prin mișcări dibace, a încunjurat poziția și a făcut a treia zi pe la amiază să se retragă Austriacii din poziția lor. Români însă la pod au ținut lupta până în amurg și apoi s'au retras și ei”.

Apărarea podului au costat pe Români viața multor sute de soldați, dar și Francezii au plătit scump trecerea lui. „Acesta a fost deci „îndrăcitul” batalion pe care-l lauda Napoleon cu așa de mari cuvinte. O „falangă valahică”. Iar fapta ei, care i s'a părut așa de eroică și îndrăzneată celui mai eroic și mai îndrăzneț general al timpurilor moderne, a fost și atunci recomandată prin ordin de zi, ca exemplu de statornicie și vitejie și este și astăzi preamărită și neuitată. Și acuma se dă ca exemplu, fie prin scrieri istorice, fie prin cărți de cetire tineretului, numai cât — se înțelege — batalionul e numit „de Nemți” sau cel puțin „batalion austriac”, dar nime nu-și mai aduce bine-bine aminte, că el într'adevăr era „transilvano-valah” dela Năsăud.”¹⁾

Bravura acestui batalion, în deosebi a stegarului Toader Răul, Coșbuc a mai povestit-o, cu multă căldură sufletească, într'o poezie, căreia i-a dat titlul „În spital.”²⁾ Ni se spune aici că îndată după această luptă, tânărul împărat de pe atunci al Austriei, a voit

¹⁾ Reprodus din: „Conștiința națională și eroismul grănițerilor năsăudeni”, de Iuliu Moisil, în Arhiva Someșană, Năsăud, No. 24, pag. 149 și urm.

²⁾ În „Ziarului unui pierde-vară”, București, 1902.

să vadă pe răniții români, spre a le mulțumi pentru eroismul cu care s'au bătut. Intrând la ei, generalul care-l conducea îi spuse împăratului și suitei împărătești:

„Nu' nțelege vorba, Sire”,
Zice-același general,
„Camarazi, să nu vă mire
Că 'ntr'acest spital

Nu 'nțeleg nici doi câvântul
Ce-l vorbim, căci li-i străin.
Sunt vitejii din pământul
Cel de râuri plin.

Pe unde trec ei veseli vara
Peste munții suri și goi;
Ei de-acolo sunt, din țara
Turmelor de oi . . .

Scoborînd din muntii de-a-dreptul
Par în lupte — oșteni bătrâni,
Ați văzut, cum pun ei pieptul —
Sire, sunt Români”.

Despre vrednicia cu care acești ostași au știut să-și îndeplinească misiunea ce le-a fost încredințată, i-a vorbit astfel:

„In supremele momente
Când căzură peste noi
Alte patru regimente,
In amurg cu ploii

Adunați Români 'n vale,
Zid în urmă au rămas,
Stăvilind dușmanii 'n cale
Până ne-am retras.

Câți de moarte-atunci scăpară
Zilnic în spitale curg;
Toți ca lei se luptară,
Tinere Habsburg,

Și-au murit pentru împăratul
Sute de viteji de-ai mei”.

Și arătându-i pe stegarul care zăcea greu rănit, generalul a continuat:

„Dar acest de-aici
Șapte sute trei,

Care zace așa 'n neștire
Și-i lipsește brațul stâng
Il salut! Dă-mi voie, Sire,
Mâna să i-o strâng”.

Mai departe, generalul a istorisit împăratului fapta vitejească săvârșită de acest erou, care în lupta dela podul de peste Apone purtase steagul regimentului. În toiul bătăliei — povestii generalul — stegarul își pierdu o mână. Primind și alte răni, cari îl doborîră la pământ, n'avea putere s'o ia repede la fugă, așa încât era pe cale de a fi

prins. Nu-i era teamă de el, ci de steag, Căderea acestuia în mâna dușmanului, ar fi însemnat o mare rușine, nu numai pentru regiment, ci și pentru împărat. De aceea, nenorocirea aceasta voia s'o înlătore cu orice preț. Un gând de scăpare îi trecu prin minte. Prinzând pânza cu dinții, nu se lăsă, până ce n'o rupse de sus până jos. Aruncă prăjina la o parte, iar pânza o vâri în sân. Porni apoi către ai săi, târindu-se printre stânci și prin păduri. A patra zi, sleit de foame și durere, a dat peste bravii săi camarazi. Era fericit. Scăpase steagul și păstrase onoarea regimentului și a împăratului.

Auzirea acestei purtări de erou a sguđuit adânc pe împărat. A urmat o clipă de tăcere, în care:

Cald bătea 'n ferestre - Amurgul;
Nimeni n'a mai zis nimic.
Și plecat spre pat Habsburgul
Cătr'acest voinic,

Blând l-a sărutat pe frunte;
Spre Români întors apoi:
„Vara. pășunând pe munte
Turmele de oi,

„Și-adunați pe lângă masă
Iarna la ospăț și nunți,
Spuneți tuturor de-acasă
Celor de prin munți,

„Și le înseninați vieața
Cu cuvânt înălțător,
Că pe un soț de-al vostru 'n fața
Voastr'a tuturor,

„Sărutându-l Impăratul
L-a numit copil al său,
Și c'am stat plângând pe patul
Bietului flăcău!”

Cu timpul, împărații dela Viena au uitat însă toate aceste fapte de vitejie făcute pentru ei și prin nepăsarea lor, au sporit durerea poprului român din Ardeal. Nădejțile acestuia, după ce s'a convins că dela Viena nu-i poate veni niciun bine, s'au îndreptat cu tot mai multă încredere spre țara mamă. Dogoreala acestei credințe în sfânta zi a desrobirii neamului nostru din Transilvania, a exprimat-o Coșbuc în poezia „Spadă și corăbii”¹⁾ și anume în versurile:

Visăm și noi, de mult visăm voinicul
Ursit să scape-o fată de 'mpărat,
Cum Făt - Frumos ursit a fost s'o scape;
El iar o să ridice-un neam furat
De-ai săi dușmani și-aproape aruncat,
Subt bulgării 'nmormântoarei sape.
Veni-va El, și peste munți și ape
Sumeț va stăpâni din Vest în Ost —
In inimă-mi o știu, o știu eu bine!”

Crescut în dragostea de neam, George Coșbuc nu se putea simți deplin fericit, cât timp poporul român din Ardeal gemea în cea mai cumplită robie. Dorința lui, pe care voia s'o vadă împlinită, cât mai de vreme, era scăparea acestor frați de sub tirania

¹⁾ In „Fîre de tort”, București, 1896.

ungurească. În poezia „Pentru libertate”,¹⁾ Coșbuc atrage luarea aminte acestor asupritori prin glasul Românilor robiți de ei, asupra răzbnării, ce trebuia să vină peste ei, spunându-le următoarele :

„Iar din lanțul ce-azi ne strânge
Pot să iasă spăzi, și pot
Spăzile să vadă sânge,
Nu de-al nostru însă tot

Și sfârșitul tău veni-va
Azi ori mâne-ori mai apoi !
Și-o să poți tu sta 'mpotriva
Poate-a celor mai vr'o-doi,

Dar mai tari prin răzbnare
Și prin ura lor turbați ?
O să fii destul de tare,
Toi potopul să-l abați ?

Eu nu chem această vreme
Dar tiranul braț al tău
Face totul ca s'o cheme,
Rău îngrămădind pe rău”.

Ecouri ale clocotului de durere și răzbnare din sufletul neamului românesc din Ardeal, să găsem și în alte poezii ale lui George Coșbuc, ca de pildă în: Cântec barbar, Decebal către popor, Prin Mehădia, Cântec românesc, Scut și armă și Mortul dela Putna.

Cât de mult și-a iubit George Coșbuc neamul și cât de tare l-au durut nenorocirile și suferințele poporului nostru, ne-o dovedește și moartea lui neașteptată. Cele din urme clipe ale vieții lui Coșbuc, au fost povestite de un prieten al său, dl. profesor Iuliu Moisil, care își trăiește bătrânețele la Năsăud, însă pe atunci locuia la București, unde trăia și poetul. „În timpul războiului nostru pentru întregirea Neamului românesc, — așa își începe dl. profesor povestirea — zile de durere, dar nu și de desnădejde, am avut din belșug. Puținii intelectuali, din cei mai bătrâni, care primisem ordin dela autoritățile noastre să rămănem pe loc, în București, ne întruneam din timp în timp, că să schimbăm cuvinte de încurajare și să mai aflăm știri nouă.

Era în primăvară anului 1918. Știri primite din diferite surse ne anunțau rezistența dărză a armatei române pe frontul de răsărit. Câte odată chiar puteam citi printre rânduri, în ziarele dușmanilor, că luptele sunt grele, că dușmanii sufer, că Românii se luptă cu vitejie.

În același timp erau în București mai mulți ofițeri și subofițeri români din armata austriacă, cu cari noi întrețineam bune legături și cari ne comunicau vești interesante și bune. Un ofițer român (din rezervă) ne declară de mai multe ori, spre surpriza noastră, că deși țara noastră este ocupată de dușmani și ne găseam într'o situație destul de rea, armata română totuși va rezista și, mai mult chiar, va trece din nou Carpații. Nu prea dam noi crezare acestor declarații foarte hotărîte ale amicului nostru, ne îndoiam mult, căci tocmai începeau tratativele de pace între guvernul român, de sub prezidenția lui Alexandru Marghiloman și dușmanii noștri.

Un alt prieten al nostru, tot militar austriac, care mergea mereu pe front și mai târziu și la Iași, ne aducea vești destul de bune și încurajatoare pentru noi.

Cu un ofițer român dela Arad, poetul nostru George Coșbuc încheiase strânse legături, cultivate cu precauțiune. Acest ofițer îi puse la dispoziție poetului nostru un buțoiș de bere în fiecare zi de Marți, pe care Coșbuc îl destină cenaclului nostru ce se întrunea într'o odae separată a unui restaurant din Bulevardul Elisabeta, în seara amin-

¹⁾ În volumul „Căntece de vitejie”, București, 1904.

titei zile, la care întrunire unul din prietenii soldați era aproape în fiecare Marți prezent, spre a ne comunica știri de pe câmpul de luptă”.

În continuare se spune că „întrunirile acestea au avut loc până spre vara anului 1918. Ele au fost însă mai triste când pe neașteptate poetul nostru George Coșbuc ne-a părăsit pentru totdeauna, decedând în ziua de 26 Aprilie (9 Mai).

În ziua de Sf. George, 23 Aprilie (6 Mai), Luni, fiind ziua numelui său, câțiva prieteni cu soțiile lor și rudeniile apropiate am fost la dânsul, să-l felicităm. Era sănătos și destul de vesel. Un mic butoiș de bere scumpă primise cadou dela ofițerul prieten, iar Coșbuc însuși ne servea de-a-dreptul dela cep. Am pretrecut câteva ceasuri împreună până seara.

În seara acelei zile se vorbea în oraș că pacea se va încheia în noaptea următoarea”.

A treia zi de Paști, 24 Aprilie (7 Mai) „s'au semnat actele încheierii păcii”, dela București, ale cărei „condiții umilitoare . . . au produs în noi toți o deprimare și o revoltă sufletească de nedescris”, în timp ce „Ungurii în special jubilau”.

În seara aceleiași zile, Coșbuc fu întâlnit pe stradă și prietenii stătură cu el de vorbă asupra tristei situațiuni, create în urma încheierii păcii”.

În ziua de 26 Aprilie (9 Mai), spre seară, s'a auzit că poetul Coșbuc a murit pe la amiazi. Căutându-l acasă, „îmi deschise ușa cumnatul său, Constantin Sfetea, pe care întrebându-l dacă este adevărat, — spune dl. profesor Moșil — nici nu terminai vorba și îmi răspunde: „Iată pe George pe canapeaua din antreu”, unde poetul zăcea neînsuflețit. Cum i-a fost sfârșitul? Sfetea îmi spuse că la amiazi n'a mâncat nimic. Soția sa s'a așezat la masă, în timp ce George se plimba din odaia de mâncare în odaia lui de lucru. Deodată soția sa nu-l mai auzi plimbându-se, se sculă, îl căută și-l găsi căzut pe un fotoliu, în nesimțire. Chemă servitoarea, îl strigară, îl scuturară, zadarnic, poetul își sfârșise firul vieții fără nicio suferință; o apoplexie cerebrală constatată doctorul”.

„În timpul din urmă Coșbuc era mai palid și părea mai îmbătrânit, totuși mergea drept și energic, cum era firea lui și era destul de bine dispus, deși îl tortura mult situația tristă în care ne găseam. Lua multă aspirină, ceea ce va fi avut rele efecte asupra inimii. Negreșit că și moartea unicului și prea adoratului său copil Alexandru, — un excelent și foarte promițător băiat, căzut jertfa unui năpraznic accident de automobil tocmai în vara anului, când trecu cu distincție examenul de bacalaureat — a contribuit mult la slăbirea sănătății sale”.

„Consternația ce a produs moartea neașteptată a marelui și iubitului nostru poet în intelectualii de atunci din București a fost de nedescris”.

Înmormântarea avu loc, „Sâmbătă, 28 Aprilie (11 Mai) 1918”. „La orele 4,50 corțegiul funebral a pornit la Cimitirul Șerban-Vodă (Belu). În momentul pornirii tristul corțegiu din curtea casei, unde poetul a gândit și a creat multe, mari și minunate opere, cerul însuși s'a cernit de tot, fulgere și trăznete despicau norii și torente de ploaie se revărsau din cerul ce însuși plâgea pierderea marelui nostru poet. Tot timpul până la sosirea corțegiului la mormântul din „Valea plângerii”, în cimitirul Belu, plânsul, lacrimile cerului n'au conținut o clipă.

„La orele 6,15, în clipa când trupul lui neînsuflețit se cobora în locașul de veci, văzduhul se însenină deodată, cerurile se deschideau, ca să primească în sferile eternității sufletul blând, bun și senin al marelui nostru poet”.¹⁾

Poetului, care și-a iubit atât de mult neamul, soarta nu i-a îngăduit fericirea de a vedea desrobit Ardealul, de ale cărui dureri i-a fost apăsător totdeauna sufletul, nici bucuria de a proslăvi în versuri mișcătoare marea izbândă a neamului, după ce cântase, plin de avânt, idealul nostru național.

Aceași soartă însă l-a ferit de durerea de a vedea jumătate din Ardeal, cu frumosul ținut al Năsăudului, cu drăguțul sat al Hordoului, smulsă din nou de lăcomia

1) Iuliu Moșil: Moartea poetului George Coșbuc, Arhiva Someșană, Nr. 13, pag. 351 și urm.

Iostului nostru asupritor și l-a scutit de sfâșierea sufletească, de a striga în versuri plânsetele și strigătele de groază ale Românilor batjocoriți și omoriți de stăpânitorii maghiari.

George Coșbuc nu mai trăiește, dar poezia lui curată și frumoasă, cum curat și frumos e sufletul neamului nostru, din ale cărui bucurii și dureri ea s'a zămislit, ne stă înainte ca o poruncă sfântă dela care nu ni iertat să ne abatem.

Ea ne arată că datoria noastră de popor este reunirea și încheierea noastră pentru veșnicie a întregului neam românesc într'o mare, frumoasă și puternică țară românească, așa după cum a dorit-o Coșbuc în versurile:

Avem o mândră țară —
Prin timpî de jale — amară
Strămoșii se luptară
S'o scape de păgâni.
Azi singuri noi, Români
Suntem în ea stăpâni,
Sus inima, Români!

ȘTEFAN, LUPU profesor.

Mama cântată de poeții români

Niciun cuvânt din graiul nostru românesc nu este așa de frumos ca „mamă”. Dar nu numai în limba românească, ci în toate limbele culte, cuvântul acesta e mai plin de farmec decât toate celelalte cuvinte. Lucrul acesta l-a spus și regina poetă Carmen Sylva în poezia următoare :

Cea mai frumoasă vorbă în lume,

Cel mai plăcut, mai dulce nume

E mamă.

Cel mai duios, mai scump cuvânt,

Ce-l zice omul pe pământ,

E mamă.

În adevăr, cuvântul acesta nu-l putem rosti decât cu duioșie și un fel de evlavie, pentru că la rostirea lui ne apare în minte icoana acelei ființe scumpe, care ne-a dat viața, care ne-a alăptat la sânu-i, care ne-a purtat pe brațe, care ne-a alintat în tremurul nespus de dulce al cântecului românesc, care a veghiat la patul nostru de suferință, înălțând rugăciuni fierbinți la Cer, pentru a ne însănătoși și care și-a irosit toate puterile, pentru a ne face oameni mari și cuminți, de cari să se poate bucura și ea și cei din jurul nostru și iubitul nostru neam.

Vieța unei mame nu este altceva decât o jertfă pentru creșterea fiilor ei. În sufletul ei n'are alte bucurii și dureri, decât bucuriile și durerile copiilor săi. E fericită când și aceștia sunt fericiți și dimpotrivă, se simte nenorocită, când peste vieța acestora se abat nenorociri.

Ținta pe care o poate avea în vieța o mamă adevărată este deci aceasta, de a-și vedea copiii oameni vrednici și plăcuți lui Dumnezeu și folositori oamenilor și țării.

Oamenii de seamă, și nu numai români, ci și de alte neamuri, atunci când au vorbit despre mamele lor, au vorbit cu duioșie și recunoștință despre ele, dovadă cu femeile acestea au fost mame vrednice.

Între bărbații noștri aleși, se găsesc mulți poeți, cari au scris poezii pline de iubire și duioșie în amintirea mamei lor. Astfel George Coșbuc are o poezie frumoasă, intitulată „Mamă”. Poetul se afla la București, de parte deci de locul nașterii și copilăriei sale, adică de satul Hordou, aflător tocmai pe valea Someșului Mare. În Ardeal nu putea veni, pentru a-și mai vedea părinții, pentru că Unguri, stăpânitorii de atunci ai acestui pământ ro-

mănesc, nu-i dădeau voie. L-a cuprins atunci un dor nemărginit după locurile și ființele lui dragi de acasă. Dorul de mamă l-a mistuit însă mai tare. În închipuirea lui își vedea casa părintească, moara din apropierea ei și plopii de pe marginea apei, iar în casă pe mamă-sa.

Și-o închipuia îmbătrânită și cu zilele spre sfârșite. Și cum să nu fie astfel, când scumpul ei fiu George nu s'a mai întors acasă de atâta timp. Gândul, că se poate întâmpla să nu se mai întoarcă, îi umplea sufletul de durere. O vedea dar, stând la vatră, aruncând din când în când câte un lemn pe foc și torcând, copleșită de gânduri triste. Fiul e drag îi vorbește de acolo, din depărtare, ca și când ar fi aproape de ea :

*„Tu torci. Pe vatra veche ard,
Pocnind din vreme 'n vreme,
Trei vreascuri rupte dintr'un gard,
Iar flacăra lor geme :
Clipește-abia din când în când
Cu stingerea 'n bătaie,
Lumini cu umbre-amestecând
Prin colțuri de odaie“.*

*„Cu tine două fete stau
Și torc în rând cu tine ;
Sânt încă mici și tată n'au —
Și George nu mai vine.
Un basm cu pajuri și cu zmei
Incepe-acum o fată,
Tu taci ș'osculți povestea ei
Și stai îngândurată“.*

Deodată mama lor tresare. I s'a părut că fiul ei a bătut la geam. Se duce la fereastră și privește prin noapte afară. N'aude însă niciun șgomot. Își dă seama că a fost o părere numai, ceea ce o întristează și mai tare. Se întoarce la locul ei, de lângă vatră, și-și reia torsul. De atâta durere, nu-și mai poate ridica privirile din pământ. Intr'un târziu isbutește să le spună fetelor, stăpânite și ele de durerea mamei lor :

*„Aveți și voi un frate . . .
Mi s'a părut c'aud la geam
Cu degetul cum bate.*

*Dar n'a fost el! Să-l văd venind,
Aș mai trăi o vieață,
E dus, și voiu muri dorind
Să-l văd odată'n față.
Așa vrea poate Dumnezeu,
Așa mi-e datul sorții,
Să n'am eu pe băiatul meu
La cap, în ceasul morții!“*

S'a făcut târziu și fetele i s'au cufcat. Mama lor însă nu se mișcă de lângă vatră. Liniștea din jurul ei, pentru ea devine dureroasă. O năpădesc lacrimile și-nu și mai poate stăpâni plânsul. Icoana scumpului ei copil îi stă înaintea ochilor. Târziu de tot se scoală, sleită de puteri, de lângă vatră și se duce, de se culcă, nădăduind că, măcar în vis, își va vedea aproape de ea pe fiul ei drag, care: „E dus departe și nu mai vine“.

Mihai Eminescu a scris despre mamă-sa, după ce aceasta a murit. Din poezie se desprinde un puternic sentiment de iubire. Trebuie că a fost o ființă cu alese însușiri saflești, de acest copil fără noroc, a iubit-o atât de mult.

După moartea mamei sale, poetul s'a simțit mai stingher pe lume. În liniștile seri de toamnă i se părea că aude glasul mamei, chemându-l prin freamătul de frunze în liniștea ei din mormânt. Infiorat de această chemare tainică, poetul îi șoptește :

*„O mamă, dulce mamă, din negura de vremi
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi ;
Deasupra criptei negre a săntului mormânt
Se scutură salcâmi de toamnă și de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău . . .
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu“.*

Nespus de frumos ne-a vorbit despre mamă-sa, Alexandru Vlahuță. În momentele în care poetul își retrăește vieța din copilărie, cu toate întâmplările fericite și triste de atunci, deasupra tuturor acestor amintiri se ridică plină de strălucire icoana scumpei sale mame :

*Figura ta cuminte, duioasă și senină,
Răsare, scumpă mamă, din vremile acele,
Ca o madonă sfântă, scăldată în lumină.
Ce clară stă'n pervazul copilăriei mele,
Figura ta cuminte, duioasă și senină*

Pe ea o vede mereu lângă el, copil mic și plăpând, îngrijind de sănătatea lui șubredă, ascultându-i poveștile cu drag, ducându-l în dumineci și sărbători la biserică, unde îl învăța cum să se roage :

*Stai dreaptă 'n strana vechii biserici dela țară ;
Eu bat la sfinți, mătâni, și-i pup, și-i rog cuminte.
Cum blândește-ți povește de mic mă învățară.
Tu, palidă 'n estazul înduioșerii sfinte,
Stai dreaptă 'n strana vechii biserici dela țară.*

O mai vede cum îi citește din cărți cu învățături frumoase și cum veghiază la patul său atunci când e bolnav. Ea nu poate să-și găsească odihnă atâta timp cât știa că fiul ei drag nu e deplin sănătos. Numai când îl vedea râzând și voios, numai atunci se simțea și ea fericită. Voia ca odorul ei scump să fie cel mai cuminte și cel mai bun dintre toți copiii. Dorea din tot sufletul ca fiul ei să ajungă om învățat, cu situație înaltă și fericit, pentru ca de fericirea lui să se poată și ea bucura.

Anii au trecut, copilul a ajuns om mare, dar nu și fericit, cum nădăjduise buna lui mamă. El plecase de mult în lume, iar ea rămase singură acasă. Vieța copilului de altă dată și a mamei sale a devenit cu totul tristă. Sub stăpânirea acestei dureri poetul îi împărtășește :

*Ce dureros se stinse deșarta-ți așteptare!
Pierdut'te văd din cruda vieții vijelie,
Nenorocită mamă și plâng că nu's în stare
O slabă mângâire să-ți dau, cât de târzie,—
Ce dureros se stinse deșarta-ți așteptare!*

Icoana unei astfel de mame, care își consideră menirea ei de pe pământ ca pe o jertfire a propriei vieți pentru creșterea și fericirea copiilor săi, așa cum ne-a zugrăvit-o Vlahuța, ne mișcă adânc sufletește și ne face să prețuim în mamele noastre pe niște ființe superioare, vrednice de o nemărginită iubire din partea noastră.

Un suflet frumos de mamă ne-a înfățișat Octavian Goga în poezia „Ruga mamei”. O soție de plugar se roagă în genunchi la Prea Sfânta Născătoare, să aibă milă de durerea ei și să-i însănătoșească feciorul. Ii spune Prea Sfintei că acest băiat li-e toată bogăția la casă. L-au purtat la școli înalte, de unde s'a întors cu multă învățătură acasă și și-au legat mari nădejdi de viitorul lui.

Ce recunosători ar fi Prea Sfintei Născătoare, dacă le-ar face feciorul iarăși cum a fost, voinic și frumos. Atunci știu ei că băiatul le-ar împlini și ultima dorință ce-o mai au și anume :

*Să-și caute mireasă,
Subfire ca o floare,
Ca floarea de cicoare
Să facem nuntă mare
Să curgă râuri vinu,
Să joace și vecinu,
Vecinu Nicolae.*

În adevăr, mare fericire ar fi pentru bieții bătrâni, cari s'au străduit atât de mult cu creșterea băiatului, când ar vedea în casa lor veniți la nuntă :

*Tot domni cu 'nvățătură,
Să cânte toți din gură
Și'n horă să se prindă.*

Biata mamă își iubește atât de mult copilul, încât e convinsă că Prea Sfânta Născătoare îi va asculta rugămîntea, fiindcă și Sfânta știe că :

*Umblata-a mult băiatu
Și știe multă carte,
Adusă de departe,
Doar chiar dela împăratu!*

Un suflet din cale afară de duios și iubitor de mamă ne-a arătat poetul Cerna în poezie „Ma nă”. Se povestește aici următoarea întâmplare :

O mamă își ceartă copilul în casă, într'un colț. Acesta plânge și-și întinde mâinile spre mamă-sa, rugându-o de iertare. Ea însă rămâne neîndurătoare. Prin apropiere nu e nimeni, care să-i spună copilului o vorbă de mângâiere.

Fiind seara, acesta se culcă, abia ținându-și plânsul și adoarme suspinând. Mamă-sa însă nu poate adormi. Iubirea de copil îi alungă somnul și o face să-i pară rău de supărarea ei de peste zi. Se scoală dela locul ei și se duce lângă copilaș. Se apleacă peste el, îi sătută obrăjorii și-l mângâie pe creștet. Vrea să-și răscumpere asprimea cu diesmerdările ei duioase. Copilul îi simte mângâierile și-și întinde spre ea brațele-i drăguțe:

*De gâtul ei s'adină în neștire:
Toți îngerii din ceruri îi sunt frați!
Invăluți de-a candelii lucire,
Copil și mamă dorm înbrățișiți...*

Știind că numai iubirea de mamă este adevărata iubire pe lume, poetul dorește să aibă lângă el, în clipa morții, pe iubita sa mamă:

*Că, bună, vei veni să-mi vindecii rana,
In clipa sfântă când voi adormi —
Când sub pleoape voi strivi icoana
Acestei lumi — ce n'a fost, nici va fi...*

Intr'o icoană deosebit de înduioșătoare ne-a zugrăvit ființa scumpă a unei mame, Vasile Militaru, în poezia „Mama”. O bătrână vine în portul ei dela țară la oraș, ca să-și vadă băiatul, care acum e „domn cu multă carte”. Întâlnirea dintre mama, țarancă, și băiatul, domn, e povestită astfel:

*A bătut sfios la ușă, grabnic i-am ieșit în prag;
Ni s'a umezit privirea de iubire și de drag;
Sărutându-i mâna dreaptă, ea m'a strâns la piept, duioasă.
Și n'trebând-o câte-toate, am intrat apoi în casă.*

Purtarea ei plină de sficiune față de băiat, pe care nu încetează de a-l socoti „domn mare”, iar pe ea o biată țarancă, ne mișcă adânc sufleteste și ne face s'o privim cu un nemărginit respect. Un suflet așa de ales, cum ne este zugrăvit în versurile citate mai jos, rar se întâlnește în viață:

*Înăuntrul casei mele, — câtă brumă — am adunat,
Dă prilej ca biată mama să se creadă ntr'un palat:
Nu îndrăznește nici să între, cu opincile n picioare,
Și cu multă grijă, calcă doar pe alături de covoare!*

E nevoie de stăruitoarele îndemnuri ale băiatului ei, ca să pășească mai cu îndrăzneală și să șadă pe o canapea. Abia ridicându-și apoi privirile spre el, îi spune, deosebit de duios:

*„Mi-era dor de tine, maică... Ți-am adus vreo zece ouă,
Nișel unt, iar coala n traistă niște nuci, vreo două sute”...*
Și, cu ochii plini de lacrimi, prinde iar să mă sărute.

După câteva clipe de tăcere, iubita lui mamă începe a-i spune că simte că nu va mai trăi mult. De aceea a venit la el, să-l roage cum să împartă, după moartea ei, averea cu ceilalți frați, ca toți să fie mulțumiți și cu toții s'o vorbească de bine. El să n'o uite. Să mai vină după aceea pe acasă, ca să vadă satul că a avut mamă bună, de care copiii ei își aduc cu drag aminte:

*„Și-având tihnă și odihnă — la venire sau plecare. —
S'aprinzi și la groapa maichii câte-un pai de lumânare“.*

În versurile dela urmă este exprimată puternica iubire ce trebuie să fie între mamă și copiii ei:

*A tăcut apoi bătrâna și-a plâns mult, cu lacrimi grele
Ce curgându-i lin în poală, se întâlneau cu ale mele.*

Puterea de jertfă de care este în stare o mamă față de copiii săi, ne-a fost arătată de Alexandru Depărțețeanu în poezia ce urmează:

*Erau trei sărmani: doi copii și-o mamă,
Și pâne .. un singur codru într'o maramă.
Mama-l frânse în două și dete pe rând
La fieștecare câte o părțicea
— Mamă, atunci copiii ziseră plângând,
Ție ce-ți rămâne?
— Voi, răspunse ea.*

Din cuprinsul poeziilor amintite se pot desprinde învățăminte și pentru mame și pentru copiii. Mamele trebuie să știe că în așa fel sunt datoare să-și iubească fiii, încât să facă din ei oameni hotărâți de a munci și a-și da viața pentru patrie. Copiii, la rândul lor, trebuie să fie pătrunși adânc de adevărul, că numai cine-și iubește mama, își iubește și patria, mama noastră a tuturor. Pentru a le dovedi aceasta, le pun sub ochi povestirea de mai jos, în forma cum am cetit-o:

„De multă vreme, Americanii au avut un războiu crâncen cu Spaniolii. În acest războiu, flota americană primise poruncă să atace corăbiile spaniole. Când se dădu ordin să înceapă lupta, un tânăr american, voind să între mai iute în rând, scăpă în apă un pachet pe care îl ținea în mână.

— Am voie să-mi scot pachetul din apă? întrebă tânărul pe un șef din apropiere. I se răspunse: „Nu!“ Cu toate acestea, tânărul sări în apă, pescui pachetul, se apucă de o funie și, urcându-se pe vapor, se așeză la locul său în front. Neascultarea lui a fost însă observată de șefi.

După sfârșitul luptei, tânărul nesupus a fost judecat de tribunalul militar și a fost osândit la închisoare. Pentru ca sentința să se aducă la îndeplinire, trebuia să fie iscătită de comandantul flotei de războiu. Cetind sentința, încărunțitul ofițer zise: „După vârstă e aproape copil. Aduceți-l încoace, să-l văd și eu!“

Tânărul se înfățișă înaintea comandantului. La întrebarea acestuia: „De ce ai călcat ordinul dat?“, tânărul scoase din buzunarul dinlăuntru al tunicii o fotografie și zise cu glas tremurător: „Mama!“ Bătrânul luptător

înțelese îndată ce voia tânărul marinar să spuie cu aceste vorbe: „Chipul acesta trebuia să-l scot din valuri“.

Uitându-se la icoana mamei, comandantul simți că-i lăcrămează ochii. Apucă mâna tânărului, îl sărută pe amândoi obraji și-i zise: „Un fiu, care își pune în primjdie viața pentru chipul mamei sale, și-o va jertfi cu credință pentru patria sa! Pedeapsa pentru călcarea ordinului ți se ridică“.

E bine, poate, să adaug că azi e nevoie în sufletul tineretului român de multă iubire și de o mare putere de jertfă pentru scumpa noastră patrie.

SIMEON LIVIU,
elev, liceul Decebal.

9

Influența lui Lamartine asupra lui Cârlova

DE

ALMĂȘAN BUJOR, clasa VII-a

În Octombrie 1941 s'au împlinit 110 ani dela moartea poetului român Vasile Cârlova. Născut în 1809, în orașul Buzău, ca fiu al lui Costea Saegiu și al Stăncuței Cârlova, copilul a fost înfiat de mic de unchiul său, Constantin Cârlova și dus la Târgoviște, unde locuia acesta.¹

Învățătura de carte și-a câștigat-o în acest oraș. Se prea poate să fi învățat la aceiași dascăli, la care a învățat și Grigore Alexandrescu, care era târgoviștean și cam de aceeași vârstă cu Vasile Cârlova. În Târgoviște Grigore Alexandrescu a urmat la școala profesorului grec Rafail și la școala lui Mitileneu.²

Vasile Cârlova a fost înzestrat pe lângă talent poetic, și cu minte ageră și râvnă la carte, fiindcă din ceea ce a scris se poate scoate dovada, că avea cunoștințe temeinice despre limbile și literaturile grecească și franceză. Mănat de înflăcărarea ce cuprinsese sufletul tinerețului intelectual din Muntenia și Moldova, la vederea oștirii române, reînființată după o lungă vreme de umilire națională, Cârlova a intrat în armată, unde după scurt timp a ajuns ofițer și unde nădăjduia să poată contribui la înălțarea iubitei sale patrii. Moartea a pus însă capăt avântului sau patriotic. Atins de o răceală de piept, care l-a răpus în câteva zile, Vasile Cârlova a încetat din viață în vârstă de 22 de ani.³

Dela el au rămas cinci poezii și anume: „Păstorul întristat“, scrisă pe când avea numai 18 ani; „Ruinurile Târgoviștei“ și „Rugăciune“ scrise pe când avea 19 ani; „Marșul Românilor“ și „Inserarea“ scrise pe când avea 21 ani. Toate au fost tipărite de Ion Eliade Rădulescu în foaia sa „Curierul românesc“.

În trei, din poeziile sale, se observă o slabă influență a literaturii grecești. Se vede însă mai mult influența poezilor francezi și anume în: „Păstorul întristat“, influența lui Florian. În „Ruinurile Târgoviștei“, a lui Volney, iar în „Inserarea“ influența lui Lamartine. În „Marșul Românilor“ și în „Rugăciunea“ nu se observă înrăurirea niciunui scriitor strein. În ce privește poezia „Inserarea“, răsănetul poeziilor lui Lamartine se vede atât în ideea principală, cât și în imaginile ei poetice. În întâiele versuri ale acestei poezii, Cârlova ne destăinuie că el, în amurgul fiecărei zile, adică atunci când „abia se vede a soarelui lumina în vârful unui munte, pe fruntea unui nor“ vine „în astă tristă vale“ și se așează „pe muchea cea mai înaltă“ de petrece acolo netulburat de sgomotul vieții. Sufletul poetului este termeat de frumusețea naturii ce îl înconjoară. Înaintea sa se întinde până departe o câmpie „plină de iarbă“ și împodobită cu flori. I se arată apoi vederii „o dumbravă deasă“, deosebit de

¹ N. Cartăgan și S. A. Rădulescu-Pogoneanu; Carte de L. Română pentru clasa VI-a.

² Remus Caracș: Biografia lui Gr. Alexandrescu (Contribuții), București, pag. 8.

³ Bogdan—Ducă: Ist. lit. rom. moderne, Întâii poeți munteni, (Cluj 1923).

frumoasă, din care se „revarsă spre el” cu dulceață „un vânt mai răcoros”. În apropierea sa mai vede o „gârlă” al cărei șerpuit, ce se pierde în zare, seamănă cu o pânză de o albeață sclipitoare. Urechea sa prinde, venind „de departe”, „un glas de păstorite și un fluier de păstor”, pe care parcă îi și vede pășind în urma turmei care paște pe câmp.

Nu departe de el se aude deodată un murmur. Ce să fie oare? Păstorul care are drum pe acolo nu trece, fără ca să nu se oprească o clipă, pentru a-l asculta. Este o filomelă „ascunsă în stof”, al cărei cântec „pătrunzător” și transmis prin „Eho” la o mulțime de suflete, spune tuturor „că pieptul d’unde eșe, hrănește un mare dor”. Cântecul acesta este atât de frumos, încât și zefirul, ce se plimbă prin frunze, îl ascultă cu drag și din când în când o roagă pe filomelă să cânte „ceva mai mulțisor”.

Ziua a trecut de mult. Umbra nopții s’a lăsat pe pământ. Pe cer „grămezile de stele încep să strălucească”. Incet-încet și luna „se urcă pe orizon”, albind câmpurile și urmându-și „c’o frunte mai blajână” calea ei cerească. Vine și somnul de cuprinde în brațele sale „p’ori care muritor” și care din porunca Celui de sus aduce mângâiere pământului. Totul s’a confundat într’o mare liniște. Pământul doarme adânc, iar cerul a devenit mai răcoritor. Este o liniște adâncă peste tot, numai sufletul poetului nu este liniștit. Se sbate, aleargă, caută pe cineva, însă pe cine caută, nici el nu știe. Atâta simte că lipsește de lângă el ființa care l-ar putea face fericit și l-ar putea deci liniști și negăsind-o este chinuit de o mare durere. Poezia se încheie cu o frumoasă asemănare între sufletul sbuciumat al poetului și o luntre ce este asvârlită în toate părțile de valurile mării întăritate de furtună și de care nu se știe dacă va fi adusă vreodată la țarm de „vr’un vânt”.

Așa dar poetul își caută în singurătatea și frumusețile naturii, liniștea sutletească pe care și-a pierdut-o din cauza unei iubiri. Această liniște însă nu și-o găsește, așa că sufletul lui este de-a-pururea îndurerat.

Ideea aceasta se află și în poezia lui Lamartine, intitulată „L’isolement”, pe românește „Singurătatea”.

Poetul francez își începe poezia, la fel cu poetul român, spunându-ne că pe la „astinșitul soarelui” vine „adesea pe munte”, de se așează „cu întristare” la „umbra stejarului bătrân”. Își plimbă după aceea „la întâmplare priviri e pe câmpie” unde i se desfășoară înaintea ochilor un „tablou schimbător”, adică cu tot felul de frumuseți.

În poezia „Inserarea”, Cârlova spune:

Pă când abia se vede a soarelui lumină
În vârful unui munte, pe fruntea unui nor,
Și zefirul mai rece începe de suspină
P’ân frunze, pe câmpie ceva-și mai târișor;

P’acea plăcută vreme, în astă tristă vale,
De sgomot mai de laturi întotdeauna viu,
Pe muchea cea mai ’naltă de mă așez cu jale,
Singurătății încă petrecere de țiu.

Intorc a mea vedere în urmă, înainte,
În dreapta sau în s’ânga, când sus, când iarăși jos,
Ș’ori unde priviri multe a desfăta fierbinte
Și inimă și suflet găsesc mai cu prisos.

Această idee Lamartine a exprimat-o astfel:

Souvent sur la montagne, à l’ombre de vieux chêne,
Au coucher du soleil, tristement je m’assied;
Je promène au hasard mes regards sur la plaine,
Dont le tableau changeant se déroule a mes pieds.

Adică:

Adesea pe munte la umbra stejarului bătrân

In asfințitul soarelui mă așez cu întristare
Imi plimb la întâmplare privirile pe câmpie
Al cărei tablou schimbător se desfășoară la picioarele mele.

Pe câmpia din fața lui Lamartine de asemenea curge un râu, sau după cum spune el:

Ici gronde le fleuve aux vagues écumantes;
Il serpente, et s'enfonce en un lointain obscur.

In românește:

Aici vuește fluviul cu valurile spumegânde;
El șerpuește și se 'nfundă într'o depărtare întunecată.

La Cârlova aceasta imagine este redată astfel:

Pe de o parte iarăși o gărlă șerpuește
Intocmai ca o pânză se vede albă'n jos
Și ni se pare încă în vânt că fâlfăește
Mișcându-se se petre talazul albicios.

Continuând cu înfățișarea frumuseților din natură, în mijlocul cărora se găsește, Lamartine mai vede un lac din ale cărui ape așa de liniștite, încât se par că dorm, se ridică la orizont luceafărul de seară. Amurgul își aruncă ultimele raze pe vârful munților încoronați cu păduri întunecate. Luna sau „carul vaporos al reginei umbrelor“ se înalță pe cer, înălbind marginile orizontului. Versurile din „L'isolement“ care cuprind imaginea lunii, sunt:

Et le char vaporeux de la reine des ombres
Monte et blanchit déjà les bords de l'horizon.

Traduse în românește:

Și carul vaporos al reginei umbrelor
Se urcă și înalbește deja marginile orizontului.

Versurile corespunzătoare din „Inserarea“ lui Cârlova, sunt:

Încet, încet și luna, vremelnică stăpână,
Se urcă pe orizon câmpiile albind,
Și plină de plăcere, c'o frunte mai blajână
Își caută de cale adesea mulțumind.

În „Inserarea“ este vorba de car, dar nu de „carul vaporos al reginei umbrelor“, ca în „L'isolement“, ci de carul nopții. Tot așa în „L'isolement“, se spune că păduri întunecate încoronează munții, pe care îi vede poezia, adică „Au sommet de ces monts couronnés de bois sombrés“, pe când în „Inserarea“ este vorba de o dumbravă care încoronează câmpul, sau:

Când o dumbravă deasă cu frunte prea măreață
Încoronează câmpul, s'arate mai frumos.

Singurătatea în care petrece Lamartine, este turburată de sunetul religios al clopotului din un tun gotic. Călătorul ce se abate pe acolo, este țintuit pe loc de fiorul acestui concert sfânt ce se amestecă cu ultimele șgomote ale zilei. Cârlova a înlocuit sunetul religios „un son religieux“ cu glasul filomelei, iar călătorul cu păstorul.

În poezia „Inserarea“, după ce se înșiră toate frumusețile din natura înconjurătoare, se amintește de somn, care vine ca un mângâietor al pământului, de odihnește în brațele sale pe muritori. În „L'isolement“ nu se vorbește nimic despre somn. Imaginea somnului, Cârlova a împrumutat-o din poezia grecească, de unde a luat și pe zeitatea „Echo“. În poezia „L'isolement“ după înșirarea frumuseților din împrejurime, se spune că oricât ar fi ele de mărețe, sufletul poetului nu simte în fața lor niciun farmec. De aceea vorbește poetul despre el:

Je contemple la terre ainsi qu'une ombre errante:
Le soleil des vivants n'échauffe plus les morts.

Adică :

Eu contemplan pământul ca o umbră rătăcitoare
Soarele celor vii nu încălzește pe morți.

În zadar își întoarce privirile dela o colină la alta, dela o margine a câmpiei la altă margine, dela miazăzi la miazănoapte, dela răsărit spre asfințit, căci poetul nu găsește nimic care să-l facă fericit: „Nulle part le bonheur ne m'attend“.

În românește: „Nicaieri fericirea nu mă așteaptă“. Această stare de amărăciune sufletească poetul și-o arată astfel:

Que me font ces vallons, ces palais, ces chaumières,
Vains objets dont pour moi le charme est envolé ?
Fleuves, rochers, forêts, solitudes si chères,
Un seul être vous manque, et tout est dépeuplé!

Adică :

Ce-mi folosesc aceste vâlcele, aceste palate, aceste colibe,
Lucruri deșarte al căror farmec a sburat pentru mine ?
Fluvii, stânci, păduri, singurătăți așa de scumpe,
O singură ființă vă lipsește și totul este pustiu!

În poezia sa poetul român spune că în zadar s'a coborât liniștea peste întreaga împrejurime, fiindcă sufletul său tot nu este liniștit, ci „umbă fugară din loc în loc“. O ființă este cauza acestei dureri și aici ca și în poezia „L'isolement“. De aceea sufletul poetului român:

Ce caută nu știe, dar simte că lipsește
Ființa care poate să-l facă fericit,
Și neputând găsi-o, în vreme ce-o dorește
În negura mahnirii mai mult s'a rătăcit.

În continuare vedem că sufletul lui Lamartine e frământat de gânduri dureroase, pe care nu le găsim în poezia „Inserarea“. Astfel pe poetul francez nici soarele nu-l mai încântă, nici chiar universul întreg. Ar dori să-și poată lăsa lutul pe pământ și să treacă în altă lume, unde adevăratul soare luminează alte ceruri, și unde crede că i-ar apărea înaintea ochilor ceea ce a visat atâtea sau cum spune el: „Ce que j'ai tant revé paraitrait a mes jeux“. Acolo și-ar regăsi, în adevăr, și speranța și iubirea și idealul. Se simte un exilat pe pământ, așa că n'are nicio legătură cu acesta. Cum s'ar înălța el, dacă ar putea, pe carul Aurorei, până la „obiectul vag“ al dorințelor sale:

Que ne puis-je, porté sur le clair de l'Aurore,
Vague objet de mes vœux, m'élancer jusqu'à toi!

Durerea din suflet îl face pe poet să se asemene cu o frunză purtată de vânt:

Quand la feuille des bois tombe dans la prairie,
Le vent du soir se lève et l'arrache aux vallons;
Et moi je suis semblable à la feuille flétrie:
Emportez-moi comme elle, orageux aquilons!

Adică :

Când frunza codrului cade pe câmpie
Vântul serii se ridică și o smulge din vâi
Și eu sunt asemenea frunzei ofilite:
Duceți-mă ca pe ea, furtunoase vânturi!

În „Inserarea“, Cârlova și-a asemănat sufletul cu o luntre:

Intocmai ca o luntre ce, slobodă pe mare,
Nu poate de furtune a mai găsi pământ;
Ce n'are nici nădejde, că poate d'întâmplare,
Cu vremea s'o arunce la margine vr'un vânt.

Prin urmare, în poezia „Inserarea“, Cârlova a fost puternic influențat de poezia „L'Isolement“ a lui Lamartine. Amândouă poeziile exprimă un sentiment de durere isvorit din convingerea acestor poeți, că viața lor, din care lipsește ființa-le iubită, este cu totul pustie. Amândouă sunt meditații. În ce privește fondul poeziei „Inserarea“, ea mai poate fi apropiată și de alte poezii ale lui Lamartine, și anume de „Le Lac“ și „Le Soir“, pentru că și în acestea același sentiment este exprimat și care din aceeași convingere a poetului izvoarește ca și în poezia „L'Isolement“.

În poezia „Le Soir“ se găsesc imagini ca de pildă: „Stând pe aceste stânci pustii“ adică „Assis sur ces rochers déserts“; „Carul nopții care înaintează“, „Luceafărul răsare la orizont“, „Steaua îndrăgostită înălbește cu lumina ei misterioasă covorul de iarbă“, pe care Cârlova le-a întrebuițat în poezia mai sus amintită.

Cu toată influența acestor poezii, „Inserarea“ este o poezie frumoasă. Vasile Cârlova este considerat întâiul poet modern în literatura română. Printre motivele, pentru care i s'a dat acest titlu, a fost și acela, că influența sub care și-a scris o parte din poeziile sale, a fost influența poeziei franceze, poezie superioară poeziei neogrecești, de care au fost influențați poeții români care au scris înaintea lui.

Momente vesele din viața lui I. L. Caragiale

DE
VLAȘCEANU CONSTANTIN cl. VII-a

I. L. Caragiale a fost unul dintre cei mai mari autori comici ai noștri. În articolul de față voi încerca să vă redau câteva momente hazlii din viața lui.

În timpul vieții sale a fost de toate: Corector, ziarist și director de revistă (Moftul român, Vatra, reviste humoristice), într'un cuvânt a fost „publicist român” cum își zicea singur. Mai pe urmă a fost sufleur, actor și director al Teatrului Național din București.

În 1878 Caragiale scoate un pamflet, intitulat „Clopotul”, scris numai de el. Pe foaia copertă sta scris: „Foaie hazlie și populară” apare când iese de sub tipar, tirajul se face în 33.333 exemplare. Deviza este: „Ieftin și bun”, 10 bani numărul”. Ca anexă, „Caragiale” tipărește și un calendar al Clopotului, care se intitulează „Almanah hazliu și popular” și apărea: „Pe anul dela Mahomed 1252, dela Cristos 1878, cine va da 50 de bănuți, va căpăta acest almanah gratis”. Almanahul era dedicat: „Cucoanelor și Demoizelelor din toate mahalalele, fundăturile și marginile Bucureștilor precum și tuturor Monșerilor becheri și familisti”. Și acum ceva din cuprinsul almanahului: Ca să evite plictiseala, provocată prin arătarea zilelor, când va fi lună plină, pătrarul I, etc., Caragiale strecoară câte o glumă pentru fiecare lună a anului. Astfel, relativ la Ianuarie, Caragiale constată: „Frigul pentru cei fără paltoane e cu 15 grade mai mare decât pentru impaltonați”. Pentru Februarie: „Balurile mascate vor hotărî pe mulți căsătoriți să poarte jalbă de despărțire”. Pentru Septembrie, Caragiale face următorul pronostic: „Ploi mari. Dâmbovița se umflă, Primăria profită de ocazie să o declare navigabilă, și a publica licitație, pentru luarea în monopol a navigației Dâmbovițene pe 10 ani.

Tot în acest timp Caragiale este chemat de Regele Carol I la palat, pentru ca să discute împreună diverse chestiuni literare. În timpul conversației, Caragiale cere regelui 1000 lei împrumut. Regele a râs cu multă poftă și i-a zis: — Regele nu împrumută; Regele dă! Atunci Caragiale a replicat: — Dar Caragiale nu ia, Caragiale numai împrumută.

Plecând dela Rege, Caragiale află ecasă o scrisoare dela prietenul său Anton Bacalbașa, în care era scris: „Vino diseară, să prânzim împreună, tot ca ieri, la Andrei. Cu o singură condiție: „Nu mai vreau să fiu păcălit. Plătesc eu mâncarea și tu băutura“.

În anul 1893 Caragiale scoate „Moftul Român“, revistă spirituală, națională. Organ bi-ebdomadar pentru răspândirea științelor oculte în Dacia-Traiană. Iată articolul program intitulat „Moftul Român“ :

eu — Ce mai scriu gazetele, nene?

Nenea-Mofturi!

eu — Ce era azi la Cameră?

D. Deputat-Mofturi!

Un cerșetor degerat-Fă-ți pomană, mor de foame.

Un domn cu burtă-Mofturi.

Un june cu revolverul în mână-Dacă nu mă iubești, mă omor

Dșoara Acrivța. — Mofturi.

Dr. Babeș-Feriți-vă de apa nefiltrată, are germenii tuturor boalelor

Un mitocan Mofturi

Pacientul — Doctore, Mor

Doctorul (foarte liniștit) — Mofturi

Un spiritist (învârtind masa) — Ce este lumea?

Spiritul-Mofturi

X. — Mâine seară e o eclipsă de lună.

Y. — Mofturi.

Moft, Mofturi!

O Moft! tu ești pecetea și deviza vremii noastre.

Anton Bacalbașa, care scria la „Moftul Român“ rubrica „Parnasul Român“, cu ocazia unor congrese socialiste, la care luase parte, a uitat să-și scrie rubrica. Caragiale atunci înserează în „Moftul Român“ cu litere compacte și mari următorul anunț: „S’a pierdut! Cu ocazia marelui congres socialist, s’a pierdut un Tony“.

Iată care îi erau semnalmentele, date de Caragiale: „Mic, nervos și drăcos, se iritează extrem, când glumești, ori cât de incorect asupra socialismului științific, atunci devine mușcător“.

Altădată, Al. Davila povestește că, pe când Caragiale era directorul Teatrului Național, s’a întâmplat următoarea scenă: „La o repetiție, auzind pe Mița că pronunță regele „Priam“, o întrebai de ce nu zice „Priam“, cum, Mița îmi spune că așa este scris în rol „Dar cine era regele „Priam?“ , insistai eu. — Eh vre un rege de-al lor, de-al „franțujilor“ replică Mița. Rămăsesem tâmpit, dar crezui de cuviință să-i explic Miței cine era regele „Priam“. Mai spune-le și tu — îmi șopti Caragiale la ureche, — că eu m’am plictisit! Ceilalți actori știau probabil, cine fusese regele Priam, dar Mița avea voie să nu știe nimic, pentru că avea talent.“

Pe timpul directoratului său la Teatrul Național, Caragiale asista des la ședințele faimoasei societăți literare „Junimea“ din Iași, de unde

trimetea regulat scrisori în versuri prietenului său, P. Missir din București.

Missiraș,
Sînt în Iași
Sau în Iași.
Dacă ieși
Dela slujbă,
Vin la cujbă.

Al matale
Caragiale

Șt. O. Iosif povestește că, pe când Caragiale era berar, s'a dus odată la berăria acestuia, care se numea „Bene Bibenti” și auzi următoarea discuție între un consumator și Caragiale.

- Da, domnule, eu sunt patronul berăriei.
- Aha d-ta ești dl Bibenti? Ia șezi colea, nu bei o bere?
- Nu, mulțumesc, nu beau, că de aia îmi zice Bibenti.
- Și mulți clienți ai d le Bibenti?
- Vre-o treizeci, dar între aceștia este unul care consumă singur atât cât consumă toți ceilalți la un loc.
- Ce spui? Bea strașnic. Și cine e acel mușteriu?
- Eu! Căci eu singur am nevoie de mai multă bere decât ceilalți.
- Păi, bine, domnule Bibenti, ziceai că nu bei...
- Eu?.. nu beau domnule; eu.. consum.

În timpul cât era berar, Caragiale în colaborare cu C. Pavelescu a făcut următoare epigramă:

Iancu Luca Caragiale
Îți dă bere cu măsură,
Face și literatură,
Numai nu face parale.

Epigramistul Dimitrie Teleor a scris următoarea epigramă la adresa berăriei lui Caragiale:

Și erau în berărie:
Mese, scaune, pocale,
Chelneri, sticle și butoaie
Și neica Iancu Caragiale.

Și ca încheiere vă voi arăta un schimb de telegrame între Caragiale și Radion. Caragiale era la Berlin, când la Iași se juca „O scrisoare pierdută” în cadrul sărbătoririi pentru vârsta de 60 de ani, pe care o împlinea. Cu această ocazie Radion îi transmite următoarea epigramă-telegramă.

Muzici, marșuri triumfale
Și discursuri și urale,
Ici-colea doar capuri goale,
Pline însă loji și stăle.

Morală:

La Berlin stai Caragiale,
Dar la Iași tot faci.. parale.

Caragiale era de părere contrară, căci răspunse:

Toate bune, Caragiale,
Dar pe-adresa dumitale
Nu prea vin din Iași parale ..
Am destule.. festivalale!

Morala:

Ce păcat, că nu se poate cu de toate.

IN COLONIA DE VARĂ DELA DEVA

de
SÂNGEORZAN TRAIAN

A fost cea dintâi vacanță de vară pe care, înstrăinat de tot ce am mai scump pe lume, părinți și frați, înstrăinat de frumosul meu sat natal, de care mă leagă atâtea amintiri pline de farmec, a trebuit s'o petrec în altă parte și nu la casa mea părintească.

Isprăvisem anul școlar la o școală secundară din Baia de Ariș, când primisem ordin de a pleca în colonia de vară, ce avea să se organizeze la liceul »Decebal« din Deva. Am stat mult timp nedumerit, întrebându-mă ce am să fac în mijlocul unor copii, în sufletul cărora n'am să întâlnesc bucurii, ci numai suferințe și dor după cei rămași sub cotropirea dușmanilor țării.

După o călătorie de o zi și o noapte cu trenul, am ajuns în gara Deva, de unde m'am îndreptat spre internatul liceului de băieți. Aici m'am întâlnit cu camarazii, cu care aveam să trăiesc cele două luni de vacanță. Nu voiu putea uita nici când primirea părintească și alături de mișcătoare ce ne-a făcut-o domnul director Sirca. A știut să toarne mângâiere peste rănile sufletului nostru și să ne insufle nădejde, că în curând ne vom revedea plaiurile din pământul cărora am fost smulși cu atâta sălbătăcie și aruncați pe meleaguri atât de îndepărtate.

Prietenia între camarazi s'a legat repede, deși erau veniți din toate ținuturile smulse de dușmanii neamului nostru, pentru că durerea totdeauna apropie sufletele oamenilor, pe când fericirea le îndepărtează.

N'am fost lăsați însă de capul nostru, cum am crezut, ci am fost supuși unui program de lucru, ceea ce la început nu ne-a prea plăcut. Ne-am obișnuit însă repede cu el, când am văzut că domnii profesori au renunțat la vacanță, numai pentru a se putea ocupa de noi. Veneau în mijlocul nostru, ca între niște frați mai mici ai lor, nu ca să ne chestioneze ca la lecțiile din clasă, ci ca să ne cunoască durerea și să ne vorbească cu încredere că pământul nostru strămoșesc iar va fi liber și iar vom avea o țară mare și frumoasă. Am avut dar fericirea, ce ne-a mai alinat dorul de cei de-acasă, de a auzi conferințe nu numai frumoase, dar și pline de învățăminte, ținute de dl director Sirca și domnii profesori: Sporea, Zamfir, Lupu, Lușor, Mărgineanu, Cotuțiu, Avram, Bran, Glăvan, Jacotă, Jula, Opriș și Sărbovan. Am mai ascultat conferințele doamnelor profesoare: Fătu, Munteanu, Săvescu, precum și cursul de stenografie, care a dat un rezultat frumos, ținut de domnișoara profesoară Herțeg. La aceste conferințe s'au adăugat conferințele ținute de distinsul scriitor, protopopol Dăianu dela Cluj, de domnul profesor Ghinea dela Școala Normală și de alți intelectuali din localitate.

Unele din aceste conferințe, ca de exemplu, cele ținute de dl profesor Mărgineanu despre lupta neamului românesc împotriva bolșevismului și despre iubirea de țară a soldaților noștri, ne-au sguđuit atât de tare sufletul, încât am renunțat de multe ori la orice plimbare prin oraș, numai ca să le auzim.

Tot așa de plăcute au fost orele de cor făcute cu dl profesor Ignaton, cu care am învățat multe cântece patriotice și doine, cari exprimau tocmai durerea sufletului nostru.

Nu ne-au lipsit nici jocurile distractive și sportive, precum nici excursiile ce le-am făcut în dese rânduri, în mai multe părți ale județului Hunedoara, care e foarte bogat în monumente, ce ne vorbesc despre formarea și trecutul neamului românesc pe pământul Ardealului.

În serile frumoase am organizat șezători cu cântece, recitări și glume. După asemenea șezători ne simțeam mai veseli și mai dispuși la muncă.

La sfârșitul coloniei, domnul director Sirca ne a cumpărat celor mai săraci haine și încălțăminte.

Astfel, datorită domnului director Sirca și profesorului Zamfir, mort în toamna aceasta în sfântul nostru războiu împotriva bolșevismului, am petrecut o vacanță frumoasă. Câțiva dintre noi am rămas la liceul »Decebal« din Deva, pentru a ne continua studiile sub ocrotirea aceluiași profesori, cari ne-au îmbrățișat cu atâta dragoste în vacanța de astă vară. Pe lângă această mulțumire, avem și o dorință și anume aceea, de a ne vedea cât mai curând părinții și frații, pentru a le vorbi și lor despre îngrijirea părintească ce am avut-o în colonia de vară, din anul 1941, dela liceul »Decebal« din Deva.

9

Indrumarea tineretului român pe căile Mântuitorului

de
DUMINICĂ ALEXANDRU MOISESCU

Izbucnirea noului război mondial nu este altceva decât urmarea abaterii dela învățăturile lui Isus Hristos. O mare parte din oameni au uitat de Dumnezeu și au luat în răs învățăturile bisericii creștine. Mânia Atotputernicului n'a întârziat să se deslănțue asupra lumii. Din acest pârjol niuicitor omenirea nu va putea scăpa cu vieață, decât prin mila lui Dumnezeu. Intre oameni trebuie să se coboare din nou iubirea și bunăvoirea, adică ceea ce a propovăduit Isus Hristos pe pământ.

Bătrânii noștri au fost buni creștini, de aceea Dumnezeu le-a ajutat să-și împlinească dorința de veacuri, să unească adică pe toți românii la un loc, într'o țară mare și frumoasă. Păcătoșenia unor oameni sus puși, de mai târziu, a atras asupra noastră pedeapsa lui Dumnezeu, prin pierderea unei mari părți din trupul scumpei noastre țări. Această parte de pământ strămoșesc, după care neamul românesc p'ânge amar, vom redobândi-o tot cu ajutorul lui Dumnezeu. Spre Dumnezeu trebuie deci îndreptat sufletul tineretului român.

Din strădania domnilor profesori de religie, Octavian Jula și Victor Opreșu, de a crește din elevii liceului din Deva ostași hotărâți de a-și da vieața, nu numai pentru reîntregirea scumpei noastre patrii, ci și pentru biruința creștinismului asupra bolșevismului păgân, și de a stârpi imoralitatea dintre oameni, au luat ființă la liceul »Decebal, cele două societăți religioase, una a elevilor ortodocși, alta a elevilor uniți.

Societatea ortodoxă, numită »Sfântul Gheorghe«, având ca președinte pe elevul Leșnican Tiberiu, a desfășurat în cursul anului trecut o activitate foarte rodnică pentru îndrumarea elevilor spre izvorul mântuirii și al fericirii omenești, ce nu se găsește în nicio altă învățătură din lume, decât numai în învățătura veșnică și singura adevărată a Mântuitorului Isus.

S'au ținut mai multe ședințe religioase, sub conducerea d-lui profesor Octavian Jula, programul lor conținând și frumoase puncte literare și muzicale. S'au făcut printre elevi colecte, adunându-se sume însemnate, pe seama »Societății pentru ocrotirea orbilor din România«.

Societatea unită, numită »Sfântul Ieremia Românul«, având ca președinte pe elevul Ianul Iacob, a fost un puternic instrument de împărtășire a sufletului elevilor, cei mai mulți refugiași din Ardealul de miazănoapte, cu dumnezeieștile învățături ale lui Isus. Din contribuțiile elevilor s'au pus bazele unei biblioteci cu caracter religios. La ședințele societății, ținute sub conducerea d-lui profesor Victor Opreșu, s'au ținut conferințe deosebit de frumoase și educative, nu numai din partea elevilor, ci și din partea doamnei profesoare Munteanu, cu concursul elevului Petre Augustin, precum și de dl profesor Ion Mărgineanu.

Sufletul tineretului român trebuie îndrumat de toate instituțiile de stat și particulare, cum este îndrumat de cele două societăți religioase dela liceul »Decebal« din Deva, pe căile Mântuitorului, pentru că statul nostru va putea redeveni mare și puternic, numai dacă la temelia lui va sta totdeauna credința în Dumnezeu și morala creștină.

Sportul și tineretul român

de
SCOROBETE PETRE cl. VII-a

Sportul nu mai este privit astăzi ca o pierdere de vreme și nici ca o îndeletnicire potrivită numai pentru cei cari ar voi să se angajeze pe la circuri, cum era privit la noi, până mai acum câțiva ani. Dimpotrivă, sportul este considerat în toate straturile societății noastre ca cel mai bun mijloc de formare a unui tineret viguros și plin de curaj. Poporul român are nevoie, mai ales în împrejurările grele de azi prin care trece omenirea, de soldați puternici, în stare să înfrunte și cele mai grozave războaie și să apere existența neamului nostru.

Scopul acesta s'a urmărit prin sport de mulți ani la liceul de băieți »Decebal« din Deva. Domnul profesor de educație fizică Aslău a izbutit să scoată din elevii acestui liceu, elemente de mare valoare pentru sportul românesc. Dacă ar fi să caracterizăm din punct de vedere al sportului anul școlar ce s'a scurs, s'ar putea spune despre el cu toată îndreptățirea că a fost un an de muncă intensă pe terenul educației fizice, deși domnul profesor Aslău a tost multă vreme concentrat.

Cele două matchuri de fotbal pe cari echipa liceului »Decebal« le-a susținut în cursul acestui an, unul cu liceul »Avram Iancu« din Brad și altul cu Școala Normală din localitate, au dovedit o frumoasă pregătire sportivă la elevii liceului din Deva.

Cu aceeași ardoare au fost cultivate și celelalte ramuri ale sportului practicat în școlile românești. Pentru aceea însă n'a fost neglijată învățătura de carte. Elevii acestui liceu n'au pierdut nici când din vedere faptul, că pentru a putea deveni folositori patriei, trebuie să aibă nu numai un trup viguros, ci și o minte luminată și un suflet mare, stăpânit mereu de sfintele aspirații ale neamului românesc. Idealul lumii vechi: »Mens sana in corpore sano«, a devenit și idealul tineretului român de azi.

Sportul este deci calea ce duce spre un mare țel național.

9

Activitatea Soc. de lectură „Al. Vlahuță”

de
TĂNĂSESCU V. cl. VIII-a

Respectând tradiția, voi face în câteva cuvinte o privire retrospectivă, asupra activității de un an, a societății noastre de lectură »Al. Vlahuță«.

Poate că soarta a vrut ca munca noastră din acest an — ca și a altora — să fie stânjenită în mersul ei de frământările timpului. Cu toată stăruința, munca noastră n'a putut-o egala pe aceea a anilor precedenți. Vremurile pașnice pentru cei anteriori, nu ne-au surâs și nouă.

Însă cu tot învălmășagul de evenimente prin care am trecut, noi ne-am făcut datoria. Numărul de ședințe a fost mai restrâns ca în anii precedenți, însă toate au fost înalțătoare de suflete și aducătoare de mulțumiri depline.

Am asistat și în trecut la ședințele de lectură, dar, drept să spun, parcă nu aveau acel farmec și acea putere de atracție, ca acestea de acum. Poate că datorită acestor timpuri sbuciumate, găsim în ele o alinare la gândul ciuntirii trupului țării noastre și în același timp trezea în noi, speranțe de mai bine în viitor. Aceste ședințe erau adevăratele întăritoare de suflete și din lecturile făcute aici, emana cea mai fierbinte dragoste, față de tot ce e românesc.

De pildă, nu pot uita acea seară de Vineri, când unul din camarazii noștri ne-a citit despre »Luceafărul« lui Eminescu din volumul D lui I. Al. Brătescu-Voinești: »Din pragul apusului«. Cum acest volum apăruse de curând, bucată de lectură oferea ceva nou și foarte atractiv. Cel care citea ne a captivat pe toți cu această bucată. În timpul lecturii mi-am întors ochii prin sală. Cei mai mulți cu caetele pe bancă și bărbiile rezimate în palme ascultau cu o atenție ne mai văzută, lectura. Nu se auzea nici o șoaptă. Toți încremeniseră în ascultarea lor. La sfârșitul lecturii se putea citi în ochii tuturor o caldă mulțumire.

Trebue să recunoaștem, că sufletul nostru, al tineretului, este foarte înclinat spre astfel de activități. Trebuie de asemenea să afirm că aceste societăți își au rostul lor. Și anume: de a face să încolțească în sufletul tineretului dragostea de o lectură bună, căci din păcate mișună în toate părțile romanele proaste, care sunt citite cu predilecție, fără ca să-și dea seama de pericolul ce-l reprezintă, și de ce produce în fiecare individ, un spirit activ, care de pe acum să depună o activitate multilaterală, încât în vieajă toate să-i pară mai ușoare.

Pe cei care vor veni după noi, îi îndemn să lucreze cu râvnă la această societate de lectură, căci trebuie să știe toți, că astăzi, chiar și prin cea mai umilă activitate, desfășurată cu mult sârg, se poate fi folositor patriei.

Patria are nevoie de sufletul plin de avânt al tineretului. De aceea, din această societate, faceți să emane, ca și în trecut, cel mai fierbinte patriotism și cea mai trează conștiință românească, ca cei ce vor veni la rândul lor după voi, să poată spune: Iată! Aceștia și-au înțeles misiunea lor!

PREGĂTIRE PENTRU VIEAȚĂ

de
BOENGIU STELIAN cl. VII-a

S'a spus de mulți învățați și pe bună dreptate, că școlarii ar trebui să și închipue, ori de câte ori intră în clase, că văd scrise deasupra ușii cuvintele spuse de filosoful Seneca: »Non scholae, sed vitae discimus«, adică: »Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață«.

Dacă elevii s'ar pătrunde de acesta adevăr, atunci ar îndrăgi cartea și ar învăța cu mai multă râvnă, de cum învață astăzi.

Fiecare popor cult dorește să aibă un tineret muncitor, cinstit, luminat și iubitor de neam și țară. Statul are atunci din cine își alege conducătorii cari să-l ducă la bună stare și fericire.

Pregătirea elementelor de conducere a vieții publice trebuie începută de timpuriu. Astfel elevii școalelor secundare teoretice au datoria să-și adune cunoștințe temeinice, pentru a putea clădi pe ele învățătura ce vor primi-o mai târziu la școlile mai înalte.

Ascultând de îndemnul domnului director Sirca și al domnului profesor Lupu, izvorit din preocuparea de pregătirea elevilor dela liceul »Decebal« din Deva, pentru viață, clasa a VI-a dela această școală, a înființat în anul școlar trecut o societate științifică și literară, căreia i-a pus numele »Octavian Goga«. Prin alegerea acestui nume, elevii au voit să arate că gândul lor le este, în primul rând, la pământul robit al Ardealului, în țărâna căruia își doarme somnul de veci marele poet național.

Societatea a funcționat sub președinția elevului Vasinca Mircea, având ca secretar pe elevul Scorobete Petre. S'au ținut nouă ședințe, în care s'au citit și discutat multe și însemnate subiecte cu caracter științific și literar, s'au recitat poezii, cele mai multe cu fond patriotic și s'au cântat cântece și arii naționale.

În afară de sprijinul prețios al dlui profesor Ștefan Lupu, societatea s'a bucurat și de concursul domnilor profesori Nicolae Lupșor și Petre Zamfir, cel din urmă mort ca erou, în toamna acestui an, pentru cruce și patrie, pe frontul dela Odesa.

Trecând în revistă rezultatele frumoase ce le-a dat această societate, numai în timp de un an, nu mă pot stăpâni, să nu revin asupra ideii spuse la începutul acestor rânduri și anume că societățile literare și științifice școlare, ajută pe elevi să-și adâncească și cristalizeze cunoștințele câștigate la orele de lecții și din lectura particulară și prin aceasta să se gregătească pentru viață.

A se pregăti cât mai bine pentru viață, este o mare obligație pentru tineretul român de azi.

„Doamna Curie“ de Eva Curie

București, 1940

de

MĂRCUȘ NICOLAE cl. V-a

Această prețioasă carte, în care ni se înfățișează devotamentul doamnei Curie, care s'a pus cu totul în slujba omenirii, a fost scrisă de fiica ei, Eva Curie și tradusă în românește de Al. Iacobescu.

Doamna Curie întruchipează viața plină de muncă și de jertfă pentru știință, căreia i s'a dedicat cu totul. Ființa ei însemna prea puțin în preocupările ei, fiind cu totul devotată și familiei. Prin această stăruitoare și îndelungată muncă a reușit să descopere radiumul, cel mai bun și singurul remediu pentru vindecarea bolnavilor de cancer, atunci când este aplicat la timp.

Doamna Curie a fost de mică deprinsă să întâmpine greutăți și suferințe. Suferințe, căci la vârsta de 9 ani i-a murit o soră, iar la 11 ani i-a murit mult iubita ei mamă. Greutăți, căci a făcut liceul sub stăpânirea rusească și cu toate acestea l-a absolvit cu medalie de aur.

Dorind a și continua studiile, dar neavând mijloace materiale, a împlinit timp de trei ani funcțiunea de profesoară, după care strângându-și suma necesară a plecat, spre durerea tatălui ei, la Paris. Și aici a întâmpinat multe greutăți, necunoscând pe nimeni și neavând prea mulți bani. Cu toate acestea, ea a studiat mereu, locuind într'o mizerabilă mansardă. În timpul studiilor făcu cunoștință cu Pierre Curie, un mare fizician care deveni apoi soțul ei.

Într'o zi, pe când lucra pentru teza de doctorat, doamna Curie a observat că din materia, cu care lucra, ies niște radiațiuni, pe cari, în amintirea patriei ei, Polonia, le-a numit »Polonium«. Văzând aceasta, ea s'a pus pe lucru împreună cu soțul ei, ca să extragă materia, care emana aceste radiațiuni. În acest scop a comandat 10 tone de cărbuni speciali, și după 4 ani de muncă supraomenească într'un infect hambar, fără scule perfecționate, ea a reușit, să facă renumitul gram de radium, care emana niște raze foarte pătrunzătoare, pe cari le-a aplicat asupra canceroșilor cu rezultatele cunoscute. Aceasta a fost una din cele mai mari și mai prețioase descoperiri din lume.

Nu mult după această descoperire, Pierre Curie moare într'un accident și lasă în urma lui inima îndurerată a unei soții, mamă a două fiice. Doamna Curie suportă cu greu această lovitură, totuși ea lucrează continuu pentru binele omenirii. În războiul mondial a împrins un serviciu de radioscopie.

Spre marea tristețe a întregii omeniri, doamna Curie s'a stins din viață în 4 Iulie 1934, având 67 ani, o vârstă la care mai putea ajuta omenirea în slujba căreia s'a pus

✕

Durerea unei nopți de toamnă

de
GRAD ȘTEFAN cl. V-a

Au sburat spre înălțimi, stropi din roua nopții albe,
Dănțuind un joc păgân din trecute vremi de basme,
Stele palide și luna și luceferii, toți aștrii
Cei bătrâni de o veșnicie, răzvrătitu-s'au sihaștrii.
E o noapte de rubine într'un răsărit de toamnă.
Stelele ți-așin privirea, ca durerea să-ți adoarmă,
Dar e numai de o clipire, o vremelnică uitare,
Căci durerea plânge în suflet: »Îndurare, îndurare«!
Un popor cu o crudă soartă, îndurarea Ta o cere
Și cu glasul disperării strigă: »Dă-ne mângăiere«!
»Nu lăsa în părăginire neamul nostru românesc,
Ci fă iar realitate, un vis mare strămoșesc«!

Printre nori și stele albe, tot mai sus dela pământ,
Către slăvi necunoscute vântul duce un jalnic cânt.
Se înfiorează luna; stelele au stat pe loc,
Suspinând, să aile toate că pământu-i scrum și foc
Și că nedreptatea-i mare. Sânge strigă sus la cer:
»Fă să aibă iar dreptate cei ce meriță și-o cer«!

FOLKLOR

Strigături din Gorj

culese de
ISCRULESCU NICOLAE cl. V-a

Mândro, tu m'ai blestemat,
Ca să stau tot concentrat.
Să stau, mândro, zi și noapte,
Cu ranița tot în spate.
Și să dorm pe paie ude,
Că-i departe și n'am rude.

Săraci cioarecii mei,
S'a 'nsurat tata cu ei,
Iar acum e și mai bine,
Că mă 'nsoară și pe mine.

Fetiță de om bogat,
Nu pripri la măritat,
Ca floarea la scuturat.
Căci floarea mai 'nfloare-odată,
Dar tu nu te mai vezi fată.

Din publicațiile profesorilor liceului „Decebal“

LIVIU SIRCA:

1. Lecțiuni pedagogice, Deva, 1940.
2. Carnetul de școlaritate, Deva, 1941.
3. Carnetul grupului, Deva, 1941.
4. Anuarul liceului pe a. șc. 1939/40, Deva, 1941.

CONST. SPOREA:

Colaborarea familiei cu școala pentru educarea tineretului, Deva, 1941.

LOUIS COMBI:

Școala viitorului, Deva, 1940.

VICTOR I. OPRIȘU:

1. Henri du Passage S. I. Socialism și Creștinism Social, Deva, 1940 (traducere).
 2. R. Plus S. I. Credința mea de creștin, Deva, 1941 (traducere).
-
-